

Lotta Hautamäki
Farid Ramadan
Tuuli Vilhunen

MILLAINEN ON HYVÄ ELÄINAVUSTEINEN INTERVENTIO?

Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä

Kirjoittajat

Lotta Hautamäki, VTT, erikoistutkija
Kuntoutussäätiö
etunimi.sukunimi@kuntoutussaatio.fi

Farid Ramadan, FM, tutkija
Kuntoutussäätiö
etunimi.sukunimi@kuntoutussaatio.fi

Tuuli Vilhunen, YTM, tutkija
Kuntoutussäätiö
etunimi.sukunimi@kuntoutussaatio.fi

www.kela.fi

ISBN 978-952-284-127-8

ISSN 2489-849X

URI <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021061738238>

Helsinki 2021

Sisältö

Tiivistelmä.....	5
1 Mikä tämä käsikirja on ja kenelle tämä on tarkoitettu?	6
2 Mitä eläinavusteiset interventiot ovat?	8
2.1 Eläinavusteisten interventioiden tutkimus ja sääntely	9
2.2 Miten erilaiset eläinavusteiset interventiot eroavat toisistaan?.....	10
2.2.1 Ammatillinen eläinavusteinen työ sosiaali- ja terveydenhuollossa ja koulutuksessa.....	12
2.2.2 Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta.....	14
2.2.3 Muu ammatillinen eläinavusteinen työ	14
2.3 Green Care eli vihreä hoiva	16
2.4 TEHTÄVÄ 1: Oman toiminnan ammatillisuuden pohtiminen.....	16
2.5 Lisää yleistä tietoa eläinavusteisista interventioista.....	18
3 Mitä eläinavusteisissa interventioissa tapahtuu?.....	19
3.1 Eläimen ja ihmisen vuorovaikutuksen vaikutukset ihmisessä	19
3.2 Eläinavusteisten menetelmien toteuttaminen ja ohjaajan rooli interventiossa ..	22
3.3 Jaettu mielentila asiakkaan, ohjaajan ja eläimen välillä	23
3.4 Eläimen rooli osana interventiota	26
3.5 TEHTÄVÄ 2: Pohdi eläimen roolia omassa työssäsi?	26
3.6 Lisää tietoa eläinavusteisten interventioiden käytännön toteutuksesta	27
4 Eläinten ja ihmisten eettinen kohtelu osana interventiota	28
4.1 Eläimen käyttäytymisen tunnistaminen.....	28
4.2 Lisää tietoa ammattieettisistä ohjeista.....	30
4.3 Eläinten työhyvinvointi eläinavusteisissa interventioissa.....	30
4.4 Lisää tietoa eläinten koulutuksesta.....	32
4.5 Eläimen työhyvinvointi pähkinäkuoressa	33
4.6 Ihmisten hyvinvointi eläinavusteisissa interventioissa.....	35
5 Ohjeita eläinavusteisiin interventioihin eri toimintaympäristöissä	36
5.1 Oppilaitokset ja kirjastot.....	37
5.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset ja muut toimipaikat.....	38
5.3 Maatilat ja tallit	41
5.4 Vastuuhenkilön muistilista	42

5.5	Lisää tietoa laatusuosituksista ja ohjeista	44
6	Eläimen ja ohjaajan koulutus ja soveltuvuus	44
6.1	Eläimen soveltuvuus ja koulutus tehtäviinsä	45
6.2	Eläinavusteisten menetelmien täydennyskoulutus ihmisille.....	47
7	Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus, itsearviointi ja vaikuttavuuden arvioiminen.....	49
7.1	Suunnitelmallisuuden ja itserviinnin merkitys eläinavusteisissa interventioissa ..	49
7.2	TEHTÄVÄ 3: Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus	50
7.3	Itsearviointi ja eläinavusteisen intervention prosessin kuvailu	52
7.3.1	Itsearviointin päiväkirja.....	52
7.3.2	Eläinavusteisen intervention prosessikuvaus	52
7.4	Eläinavusteisten menetelmien vaikutusten arviointi omassa työssä.....	54
7.5	Lisää tietoa toiminnan itsearviointista	56
8	Lisää tietoa ja luettavaa eläinavusteisista interventioista.....	56
8.1	Yleistä tietoa ja oppaita eläin- ja luontoavusteisuudesta	56
8.2	Eläinavusteisia menetelmiä eri toimintaympäristöissä.....	57
8.3	Eläinavusteisten interventioiden vaikutukset ihmisessä	58
8.3.1	Stressin lievittäminen ja fysiologiset vaikutukset.....	58
8.3.2	Muut vaikutukset erilaisissa asiakasryhmissä.....	58
8.4	Eläimen hyvinvointi ja koulutus	60
8.5	Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus, omavalvonta ja vaikuttavuuden arvioiminen	61
8.6	Järjestöjen standardeja ja eettisiä ohjeita.....	61
8.7	Alan yhdistykset	62
8.7.1	Kansainväliset kattojärjestöt	62
8.7.2	Suomessa toimivat järjestöt.....	62
9	Eläinavusteisen intervention itsearviointin lomakemallit	63
9.1	MALLI: Itsearviointin päiväkirja eläinavusteisille interventioille.....	63
9.2	MALLI: Eläinavusteisen intervention prosessikuvaus.....	64

Tiivistelmä

Tämä käsikirja on tarkoitettu eläinavusteisista menetelmistä kiinnostuneille tai niitä jo toteuttaville ihmisille. Käsikirjan tärkein tehtävä on välittää toimintaan osallistuvien ihmisten ja eläinten kannalta eettisiä toimintatapoja, tutkittua tietoa ja hyviä käytäntöjä. Käsikirja tarjoaa runsaasti tietoa siitä, millainen on tutkimusten ja kokemusten mukaan hyvä, laadukas ja turvallinen eläinavusteinen interventio ammattilaisen tai vapaaehtoisen toteuttamana.

Tutkittua tietoa eläinavusteisuudesta tarjotaan tiiviissä muodossa ja kuvaillaan esimerkkitapauksien avulla eläinavusteisuuden konkreettista toteuttamista eri yhteyksissä. Käsikirja haastaa erilaisten tehtävien avulla pohtimaan oman toiminnan kohdalla millainen on hyvä eläinavusteinen interventio. Käsikirja kannustaa ja ohjeistaa oman toiminnan arvioimiseen sekä interventioiden tarkempaan suunnitteluun ja itsearviointiin. Lisäksi käsikirja ohjaa lisätiedon ja täydennyskoulutuksen äärelle.

Käsikirja on koottu Kuntoutussäätiön tutkijoiden toimesta osana Kelan rahoittamaa kehittämishanketta, mutta se on syntynyt yhteiskehittämisen tuloksena yhdessä alan ammattilaisten kanssa. Käsikirjan lähteaineistona ovat kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen tuottamat standardit, laatutyö ja ohjeistukset sekä tutkimustieto.

Avainsanat: eläimet, ihminen-eläinsuhde, eläinavusteinen terapia, interventio, kuntoutus, koulutus, kasvatusta, sosiaalipalvelut, terveyspalvelut, käsikirjat, oppaat (teokset), itsearviointi, hyvät käytännöt, etiikka, standardit, laatutyö

1 Mikä tämä käsikirja on ja kenelle tämä on tarkoitettu?

Eläinavusteiset interventiot ovat kattokäsite erilaisille tavoille hyödyntää eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja koulutuksessa. Tämä käsikirja tarjoaa eläinavusteisia interventioita ammatissaan tai vapaaehtoistyössä toteuttaville ihmisille keinoja oman toiminnan arvioimiseen ja kehittämiseen. Uusille, eläinavusteisesta ammattilais- tai vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille toimijoille käsikirja tarjoaa ohjenuoran ja ohjaa täydennyskoulutusten ja lisätiedon äärelle.

Käsikirja tarjoaa runsaasti tietoa siitä, millainen on tutkimusten ja kokemusten mukaan hyvä, laadukas ja turvallinen eläinavusteinen interventio ammattilaisen tai vapaaehtoisen toteuttamana. Käsikirjan tärkein tehtävä on kuvata eläinavusteisiin interventioihin osallistuvien ihmisten ja eläinten kannalta eettisiä toimintatapoja sekä ohjata erilaisten tehtävien avulla pohtimaan millainen on hyvä eläinavusteinen interventio omassa työssä ja toimintaympäristössä.

Käsikirjassa puhutaan eläinavusteisesta interventiosta. Sillä tarkoitetaan yleisesti eläimen kanssa toteutettua toimintaa, jonka tavoitteena on esimerkiksi lisätä ihmisen hyvinvointia, kokonaisvaltaista toimintakykyä sekä parantaa motivaatiota näissä prosesseissa. Käsikirjassa puhutaan lisäksi eläinavusteisista menetelmistä. Eläinavusteisilla menetelmillä tarkoitetaan konkreettisia toimintoja, harjoitteita ja aktiviteetteja, joissa eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta hyödynnetään osana interventiota. Eläinavusteisia menetelmiä voidaan siis käyttää erilaisin tavoin osana interventioita. Esimerkiksi lääkinnällisessä kuntoutusinterventiossa eläimen kanssa tehtävät toiminnot, aktiviteetti ja harjoitteet voivat olla yksi menetelmä muiden joukossa.

Käsikirjassa puhutaan eläimestä, ohjaajasta ja asiakkaasta. Eläin voi olla mikä tahansa eläinavusteisiin interventioihin soveltuva eläin. Ohjaaja taas on tarkoituksenmukaisen koulutuksen eläinavusteisiin interventioihin itselleen hankkinut sosiaali- ja terveydenhuollon, kasvatus- ja opetusalan sekä hyvinvointialan ammattilainen tai vapaaehtoistyötä tekevä ihminen. Asiakas puolestaan on eläinavusteiseen interventioon osallistuva ihminen eri toimintaympäristöissä.

Tämä käsikirja käsittelee hyvin moninaista kenttää ja siksi toiminnassa erilaisten eläimien kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä on paljon sellaisia pieniä, mutta tärkeitä yksityiskohtia, joita ei tässä voida

tuoda esiin. Jokaisen luvun lopussa on koottuna aiheeseen liittyvää lisätietoa, jonka avulla pääsee yksityiskohtaisemman tiedon ja ohjeiden äärelle. Lisäksi koko käsikirjan lopussa on koottu käytettyä lähdekirjallisuutta eri aihealueisiin luokiteltuna, jotta myös sieltä voi helposti löytää lisätietoa. Mahdollisuuksien mukaan kirjallisuus ja verkkosivut on myös pyritty linkittämään suoraan tekstiin, jotta lisätiedon hankkiminen olisi mahdollisimman helppoa. Käsikirjassa on tietolaatikoita, joissa tarjotaan tutkimustietoa tiiviisti sekä muistilistoja erilaisiin tarpeisiin. Lisäksi eläinavusteisten interventioiden käytännön toteutusta kuvataan tapausesimerkkien avulla.

Käsikirjassa tarkastellaan eläinavusteista interventiota laajalla tasolla:

- Luvussa 2 kuvaillaan eläinavusteisen intervention kenttää ja toiminnan luonnetta ammatillisessa eläinavusteisessa työskentelyssä ja vapaaehtoistoiminnassa.
- Luvussa 3 käsitellään eläimen roolia osana interventiota eli sitä, miten ja miksi eläin on mukana erilaisessa ammatillisessa työssä tai vapaaehtoistoiminnassa.
- Luvussa 4 käydään läpi eläinten ja ihmisten eettisen kohtelun periaatteita interventioissa.
- Luvussa 5 kerrotaan siitä, mitä kaikkea eläinavusteisten interventioiden käytännön järjestelyissä pitää ottaa huomioon erilaisissa toimintaympäristöissä.
- Luvussa 6 kuvaillaan eläimen ja ohjaajan koulutustumista ja listataan erilaisia täydennyskoulutuksia.
- Luvussa 7 annetaan vinkkejä toiminnan suunnittelussa ja itsearvioinnissa.
- Luvussa 8 listataan tämän käsikirjan lähteenä olevaa kirjallisuutta aihealueittain. Näin lähdeluettelo toimii myös lisätiedon lähteenä lukijalle.
- Luvussa 9 esitellään kaksi lomakemallia, joita voi käyttää itsearvioinnin apuvälineenä.

Käsikirja on koottu Kuntoutussäätiön tutkijoiden toimesta osana Kelan rahoittamaa kehittämishanketta, mutta se on syntynyt yhteiskehittämisen tuloksena yhdessä alan ammattilaisten kanssa. Käsikirjan lähdeaineistona ovat kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen tuottamat eettiset ohjeet, laatutyö sekä tutkimustieto.

Käsikirjan kehittämistyötä tehtiin kiinteässä yhteistyössä Ratsastusterapeutit ry:n, Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry:n, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ja Anima ry:n sekä Green Care Finland ry:n kanssa. Erityisesti kiitämme kaikkein tiiviimmin mukana olleita aktiiveja: Nona Borgström, Nina

Fagerström, Kaija Ikäheimo, Heidi Kihlström-Lehtonen, Maija Lipponen, Paula Leppänen, Ritva Mickelson, Iris Vainio ja Minna Wasenius. Myös monet muut yksittäiset henkilöt antoivat arvokkaan panoksensa käsikirjan kehittämiseksi hankkeen Facebook-sivun kehittämistehtävien ja yksittäisten viestien kautta. Lämmin kiitos myös heille osallistumisesta käsikirjan kehittämiseen.

Osana hanketta kartoitettiin myös havainnointien ja haastattelujen keinoin eläinavusteisuuden kenttää Suomessa, ja kaikki tähän osuuteen osallistuneet alan ammattilaiset antoivat tärkeän panoksensa käsikirjan kehittämistyöhön. Kiitos myös heille. Hankkeen osana tekivät opinnäytetyönsä toimintaterapeuttiopiskelijat Henriikka Seppälä ja Ulla-Riina Hannula sekä sosiologian maisteriopiskelija ja eläinten kouluttaja Jirka Vierimaa. Kiitos heille arvokkaasta työstä käsikirjan hyväksi. Jirkalle erityiskiitos eläinten ja ihmisten välisen kontaktin ja jaetun mielentilan tarkasta analysoimisesta.

2 Mitä eläinavusteiset interventiot ovat?

Eläimen ja ihmisen vuorovaikutukseen perustuvia eläinavusteisia menetelmiä voidaan hyödyntää monenlaisessa toiminnassa palvelutalojen kaverikoiratoiminnasta laillistetun terapeutin toteuttamaan kuntoutustoimintaan. Erilaisissa eläinavusteisen intervention muodoissa eläimen kanssa toteutettu toiminta voi vaihdella vapaamuotoisesta yhdessä olemisesta tarkkaan organisoituihin harjoitteisiin.

Suomessa eläinavusteisia menetelmiä on käytetty osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja koulutusta enenevässä määrin 2000-luvulta asti. Ratsastusterapia (toiminta- tai fysioterapeutin toteuttamana) on ollut osa Kelan lääkinnällisen kuntoutuksen palveluvalikoimaa jo vuodesta 1991 ja kaverikoiratoiminta tuli osaksi Kennelliiton toimintaa vuonna 2001. Kaiken kaikkiaan toiminta on Suomessa vilkasta ja sitä organisoivat alan järjestöt. Kansainväliset kattojärjestöt ja kotimaiset yhdistykset ovat tehneet työtä erilaisten eläinavusteisiin interventioihin liittyvien termien määrittelemiseksi ja alan kehittämiseksi. Yhteinen näkemys on, että eläinavusteisiin interventioihin voidaan lukea erilaisia yhdessä eläimen kanssa toteutettavia sosiaali- ja terveydenhuollon, hyvinvointialan ja koulutuksen palveluja sekä vapaaehtoistoimintaa.

Eläinavusteiset interventiot on käsite, jolla kuvataan yleisesti eläimen kanssa toteutettua toimintaa, jonka tavoitteena on esimerkiksi lisätä ihmisen hyvinvointia, fyysistä ja psyykkistä terveyttä, kognitiivista ja sosiaalista toimintakykyä, henkilökohtaista kasvua, vuorovaikutustaitoja ja ryhmätoimintaa sekä parantaa

motivaatiota näissä prosesseissa. Interventioihin osallistuu ihmisten ohella eläinavusteisiin menetelmiin soveltuvaksi todettu ja koulutettu eläin. Eläinavusteiset menetelmät puolestaan ovat erilaisia tapoja toteuttaa eläinavusteinen interventio käytännössä eli harjoitteita tai toimintoja, joissa eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta hyödynnetään intervention osana.

Tässä käsikirjan luvussa kerrotaan eläinavusteisten interventioiden tutkimuksesta ja sääntelystä sekä siitä, miten erilaiset eläinavusteiset interventiot erotellaan toisistaan. Tehtävänä on oman toiminnan pohtiminen suhteessa näihin määritelmiin.

2.1 Eläinavusteisten interventioiden tutkimus ja sääntely

Eläinavusteisia interventioita on tutkittu jonkin verran maailmalla ja Suomessakin. Monet tutkimuksista ovat antaneet lupaavia tuloksia eläinavusteisten menetelmien toimivuudesta yhtenä menetelmänä muiden joukossa sosiaali- ja terveydenhuollon työssä tai vapaaehtoistoiminnassa. Koulutuksen ja opetuksen alalta tutkimuksia on vielä vähemmän. Kokemustietoa eläinavusteisten menetelmien käytöstä erilaisissa yhteyksissä on kertynyt paljon ja osaamista jaetaan kansainvälisesti alan yhdistysten kautta.

Tähän mennessä tutkimuksissa on havaittu eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen tuomia fysiologisia, psyykkisiä ja sosiaalisia muutoksia ihmisessä. Tutkimustietoa koostavissa meta-analyseissä ja kirjallisuuskatsauksissa on havaittu eläinavusteisten menetelmien toimivan osana erilaisia interventioita esimerkiksi autismin kirjon, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriön, traumaperäisten häiriöiden, psykiatristen häiriöiden sekä muistihäiriöiden ja muiden kognitiivisten häiriöiden kuntoutuksessa ja hoivassa (Virués-Ortega ym. 2012; O’Haire 2013; Maujean ym. 2015; Nurenberg ym. 2015; O’Haire ym. 2015; Calvo ym. 2016; Crossman ym. 2017; Stefanini ym. 2017; Stergiou ym. 2017; Hu ym. 2018; Waite ym. 2018; Germone ym. 2019. Lähdeviitteet ks. luku 8.3). Kuitenkin systemaattisesti toteutettua vertailevaa tutkimusta eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen itsenäisestä vaikutuksesta osana erilaisia terapia- ja kuntoutusmuotoja ja erilaisissa asiakasryhmissä tarvitaan vielä paljon lisää ennen kuin menetelmiä voidaan suositella näyttöön perustuvana hoitomuotona yksittäisten terveysongelmien hoidossa. Eläimen ja ihmisen välisellä vuorovaikutuksella on kuitenkin tutkimuksissa havaittu monenlaisia myönteisiä vaikutuksia ihmisissä. Eläimen tuominen osaksi omaa työtä sosiaali- tai terveydenhuollossa tai koulutuksessa voi lieventää asiakkaan tilanteessa kokemaa stressiä, vähentää levottomuutta ja aggressioita, lisätä motivaatiota ja sosiaalista vuorovaikutusta sekä nopeuttaa asiakastyön prosesseja. Siksi eläinavusteisten

menetelmien käyttö sosiaali- tai terveydenhuollossa tai koulutuksessa on perusteltua osana ammattilaisen keinovalikoimaa.

Suomessa ei tällä hetkellä säännellä eläinavusteisten menetelmien käyttöä erikseen viranomaisten taholta. Aluehallintovirastot valvovat yleisesti kasvatus ja opetusalan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoimintaa erilaisin säädöksin. Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjoajan täytyy hakea lupa Aluehallintovirastolta ja palveluntarjoajat ovat rekisteröityinä aluehallintoviraston ja Valviran yhteisessä rekisterissä. Sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöstön, kuten toiminta-, fysio-, puhe- ja psykoterapeuttien toimintaa puolestaan valvoo Valvira, joka esimerkiksi myöntää terapeuttien ammattinimikkeet. Ratsastusterapeutti-SRT on suojattu ammattinimike, jonka voi saada Suomen Ratsastusterapeutit ry:n koulutuksen käytyään. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhdistys myöntää Sosiaalipedagoginen hevostoimintaohjaaja -nimikkeen hakijoille, joilla on kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan pohjakoulutus ja tarvittava sosiaalipedagogiikan ja hevostoiminnan täydennyskoulutus. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry puolestaan listaa verkkosivuillaan sellaiset koirakot, jotka ovat suorittaneet yhdistyksen täydennyskoulutuksen ja sen jälkeen työnäytön osaamisestaan.

Suomessa ollaan myös aloitettu prosessi, jossa laaditaan Ruotsin mallin mukainen standardi koira-avusteisten menetelmien käytöstä sekä koirien soveltuvuudesta ja koulutuksesta etenkin vanhusten hoidossa. Standardointiprosessia toteutetaan Eläkeliiton, Kuntoutussäätiön ja Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n yhteistyönä. Lisäksi Opetushallituksessa on laadittu ohjeistus eläinavusteisten menetelmien käyttöön opetus- ja kasvatustyössä ja linkki siihen löytyy käsikirjan luvusta 2.5.

2.2 Miten erilaiset eläinavusteiset interventiot eroavat toisistaan?

Eläinavusteisten interventioiden kirjo on laaja ja erilaiset toteutustavat voidaan asettaa janelle vapaaehtoistyöstä ammatilliseen työhön sosiaali- ja terveydenhuollossa ja koulutuksessa. Olennaisin erilaisten toteutustapojen ero on ammattilaisten ja vapaaehtoisten toteuttamien eläinavusteisten interventioiden välillä. Ammattilaisten ja vapaaehtoisten toteuttamia interventioita erottaa ammatillisuuteen, asiakkaan tarpeiden arviointiin sekä yksilöllisten ja strukturoitujen asiakastavoitteiden laatimiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä toiminnan dokumentointiin liittyvät asiat.

Kaikkia eläinavusteisia interventiota koskevat seuraavat edellytykset riippumatta siitä, onko toteuttaja ammattilainen tai vapaaehtoinen ja kuinka strukturoitua tai suunnitelmallista toiminta on:

- Interventiossa mukana oleva eläin on arvioitu soveltuvaksi erilaisten ihmisten kanssa toimimiseen vaihtuvissa ympäristöissä. Eläin on koulutettu siten, että sen kanssa toimiminen on turvallista kaikille osapuolille.
- Villieläimet eivät ole osa eläinavusteisia interventioita.
- Interventiota toteuttavalla ammattilaisella tai vapaaehtoisella on tarkoituksenmukainen tieto eläimen käyttäytymisestä, terveydestä, tarpeista, stressistä ja palautumisesta sekä riski- ja turvallisuustekijöistä erilaissa toimintaympäristöissä sairaaloista talleille ja maatiloille.
- Interventiota toteuttavalla ammattilaisella tai vapaaehtoisella on tarkoituksenmukainen tieto osallistuvien ihmisten terveydentilasta, käyttäytymisestä ja olosuhteista, jotka saattavat vaikuttaa riskeihin ja turvallisuuteen eri toimintaympäristöissä.

Tarkoituksenmukainen tieto eläimen ja ihmisten tarpeista ja kohtelusta saadaan parhaiten ammattilaisen oman pohjakoulutuksen ja eläinavusteisiin menetelmiin keskittyvän täydennyskoulutuksen ja kokemuksen avulla. Vapaaehtoistoimijat tarvitsevat myös koulutuksen, jota tarjoavat yleensä toimintaa koordinoivat yhdistykset. Lisäksi tarvitaan jatkuvaa osaamisen kehittämistä ja oman toiminnan arvioimista, sillä alan tietopohja keihhtyy nopeasti.

Eläinavusteisiin interventioihin liittyvien käsitteiden ymmärtäminen edesauttaa ammattilaista tai vapaaehtoista sijoittamaan oman toimintansa eläinavusteisuuden kentälle. Alan kansainväliset kattojärjestöt jaottelevat erilaiset eläinavusteiset interventiot eläinavusteiseen terapiaan (*Animal-Assisted Therapy, AAT*), eläinavusteiseen opetukseen tai pedagogiikkaan (*Animal-Assisted Pedagogy, AAP* tai *Animal-Assisted Education, AAE*) ja eläinavusteiseen toimintaan (*Animal-Assisted Activity, AAA*). Lisäksi eläinavusteisia interventioita ovat eläinavusteinen sosiaalityö (*Animal-Assisted Social Work, AASW*) ja eläinavusteinen valmennus (*Animal Assisted Coaching, AAC*).

Käsikirjan seuraavissa kappaleissa esitellään kansainvälisten määritelmien pohjalta Anima ry:n piirissä Nina Fargerströmin ja Kaija Ikäheimon toimesta kehitetty jaottelu. Ajatuksena on, että erilaiset eläinavusteiset interventiot erotellaan toisistaan hieman yksinkertaisemmin, mutta samalla tarkemmin, jotta monet erilaiset eläinavusteisen työn muodot tulisivat esiin. Lisäksi on pyritty siihen, että määritelmät sopisivat paremmin suomalaiseen toimintaympäristöön. Seuraavassa taulukossa kuvataan ammatillisen

eläinavusteisen työn ja vapaaehtoisen eläinavusteisen toiminnan eroja sekä suhteutetaan ne kansainvälisten järjestöjen määritelmiin.

Taulukko. Eläinavusteisten interventioiden määrittely taulukkona.

	Ammatillinen eläinavusteinen työ	Vapaaehtoinen eläinavusteinen toiminta	Muu ammatillinen eläinavusteinen työ
Eläimen ohjaajan ominaisuudet	Eläimen ohjaaja on sosiaali- tai terveysalan tai kasvatustieteiden alan ammattilainen, jolla on eläinavusteisen alan täydennyskoulutus tai tarvittavat tiedot ja taidot.	Eläimen ohjaaja on vapaaehtoinen, joka on saanut koulutusta eläinavusteisen toiminnan ohjaamisesta.	Eläimen ohjaaja on oman alansa ammattilainen, jolla on eläinavusteisen alan täydennyskoulutus tai tarvittavat tiedot ja taidot.
Toimintaympäristö tai toiminnanala	Kuntoutus, terveyden hoito ja hoiva, sosiaaliala sekä opetus- ja kasvatustyö.	Vierailut hoiva- ja virkistystarkoituksessa.	Työnohjaus ja koulutus, hyvinvointipalvelut ja muut palvelut (esim. matkailuala)
Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus	Selkeästi päämääräorientoitunutta ja suunnitelmallista toimintaa. Tarkat yksilölliset tavoitteet, jotka dokumentoidaan ja arvioidaan esim. kuntoutussuunnitelmassa tai henkilökohtaisessa oppimissuunnitelmassa.	Toiminta ei ole yhtä päämääräorientoitunutta kuin ammattimaisessa työssä. Kuitenkin toiminnassa tehdään tavoitteellisia vierailuja ja käyntejä asiakkaiden luona.	Päämääräorientoitunutta ja suunnitelmallista toimintaa. Tarkat yksilölliset tavoitteet, jotka dokumentoidaan ja arvioidaan.
Kansainvälisten järjestöjen määritelmät	<i>Animal-Assisted Therapy, AAT, Animal-Assisted Pedagogy, AAP, Animal-Assisted Education, AAE, Animal-Assisted Social Work, AASW</i>	<i>Animal-Assisted Activity, AAA</i>	<i>Animal Assisted Coaching, AAC</i>

2.2.1 Ammatillinen eläinavusteinen työ sosiaali- ja terveydenhuollossa ja koulutuksessa

Eläinavusteinen ammattilaistyö on tavoitteellista toimintaa, jossa eläin on osa hoito-, opetus-, kuntoutus- tai muuta hyvinvointia tai oppimista edistävää prosessia. Toiminnan tarkoituksena on ihmisen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen, emotionaalisen tai kognitiivisen hyvinvoinnin edistäminen sekä motivaation lisääminen. Toiminta voi olla yksilön tai ryhmän kanssa tehtävää terapiaa, opetusta tai muuta työskentelyä.

Ammatillisessa eläinavusteisessa työssä eläimen kanssa toteutettava toiminta on aina yksi osa prosessia, ja usein käytetään myös muita menetelmiä eläinavusteisuuden ohella. Ammatillinen eläinavusteinen työ on suunnitelmallista, strukturoitua ja selkeästi päämääräorientoitunutta. Prosessi on ennakolta suunnit-

teltu ja sovittu asiakkaan kanssa ja sillä on selkeät yksilö- tai tilannekohtaiset tavoitteet ja niiden toteutumisen seuranta (esim. kuntoutussuunnitelma ja -palautte tai henkilökohtainen oppimissuunnitelma). Eläinavusteisen intervention koko prosessi tulee dokumentoida ja arvioida. Eläimen tulee olla tehtävänsä soveltuva ja koulutettu. Eläimen ohjaaja on sosiaali- ja terveysalan, kasvatusta- ja opetusalan ammattilainen, jolla on oman alansa erityinen asiantuntijuus ja eläinavusteisen alan täydennyskoulutus. Interventio voi myös olla toteutettu tällaisen henkilön ohjauksessa moniammatillisessa yhteistyössä. Työstä peritään palkka tai palkkio.

- **Kuntoutuksessa ja hoidossa** eläin voi olla mukana esimerkiksi osana lääkinällistä kuntoutusta, kuten ratsastusterapiaa, psykoterapiaa, fysioterapiaa, puheterapiaa, toimintaterapiaa ja neuro-psykologista kuntoutusta. Eläin voi myös olla mukana hoito- ja hoivatyössä, kuten terveydenhuollon osastoilla tai poliklinikoilla, päihdekuntoutuksessa, oikeuspsykiatrisissa tutkimuksissa sekä hammaslääkärin, terveyskeskuslääkärin ja kotisairaanhoidajan työssä tai osana kuntoutuksen ja hoidon työnohjausta.
- **Sosiaalialalla** eläin voi olla mukana monenlaisessa työssä ammatillisesta kuntoutuksesta sosiaalityöhön esimerkiksi lastenkodeissa, vanhustenhuollossa, sosiaalityöntekijän kotikäynnillä ja/tai kuntouttavassa työtoiminnassa.
- **Opetus ja kasvatustyössä** eläin voi olla mukana kasvatustyössä tai opetuksessa eri ikäisten lasten ja nuorten parissa esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa ja muissa oppilaitoksissa.

Ammatillisen eläinavusteisen työn viitekehystenä voi olla monenlaisia erilaisia terapeuttisia tai kasvatuksellisia teorioita, joiden puitteissa eläinavusteisia menetelmiä käytetään. Yksittäisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen valitsema viitekehys sekä muut terapeuttiset, koulutukselliset tai asiakastyötä ohjaavat menetelmät, määrittelevät myös sen, miten eläinavusteisia menetelmiä sovelletaan osana ammatillista eläinavusteista työtä. Esimerkiksi yhteisöllistä toimintaa asiakkaan henkilökohtaisen kasvun tai ryhmäprosessien tukena käyttävä sosiaalipedagogia voi toimia eläinavusteisen intervention viitekehystenä. Sosiaalipedagoginen hevos- tai koiratoiminta voi olla osa lääkinällistä kuntoutusta terapeutin ohjaamana tai sosiaalialan ammattilaisen ohjaamana osa sosiaalista kuntoutusta esimerkiksi päihdekuntoutuksessa, lastensuojelun avohuollossa tai mielenterveyskuntoutujien parissa. Ratsastusterapiassa puolestaan on oma, kehon ja mielen kokonaisuuden hoitamiseen perustuva, teoreettinen viitekehys, jota terapeutit toteuttavat kuntoutustyössään.

Ammatillinen eläinavusteinen työ yhdistää kansainväliset eläinavusteisen terapian (*Animal-Assisted Therapy, AAT*), eläinavusteisen opetuksen tai pedagogiikan (*Animal-Assisted Pedagogy, AAP* tai *Animal-Assisted Education, AAE*) ja eläinavusteisen sosiaalityön (*Animal-Assisted Social Work, AASW*) määritelmät.

2.2.2 Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta

Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta poikkeaa ammatillisesta toiminnasta siten, että se on vähemmän päämääräorientoitunutta eikä ohjaajan tarvitse olla sosiaali- tai terveysalan tai kasvatusalan ammattilainen.

Eläinavusteisen toiminnan puitteissa tehdään tavoitteellisia käyntejä ja vierailuja asiakkaiden luokse hoiva- tai virkistystarkoituksessa. Eläinavusteisessa toiminnassa vuorovaikutus vapaaehtoisen, asiakkaan ja eläimen välillä voi olla vähemmän strukturoitua kuin ammatillisissa interventioissa. Vapaaehtoisen ja eläimen muodostama tiimi voi myös työskennellä työparina sosiaali- ja terveydenhuollon tai kasvatus- ja opetusalan ammattilaisen kanssa, jolloin vapaaehtoistoiminta on osa eläinavusteista terapiaa tai koulutusta.

Vapaaehtoistyöhön voi osallistua tarvittavan koulutuksen saatuaan. Eläimen on oltava soveltuva vapaaehtoistoimintaan ihmisten parissa erilaisissa ympäristöissä. Kansainvälisten määritelmien mukaan eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta vastaa eläinavusteiseen toiminnan määritelmää (*Animal-Assisted Activity, AAA*).

Sairaaloissa vierailevat karvakaverit ja kirjastojen lukukoirat lapsille ovat esimerkkejä koulutetun vapaaehtoisen ja eläimen yhteistyöstä, joka on verrattain vapaamuotoista, mutta silti suunnitelmallista toimintaa.

2.2.3 Muu ammatillinen eläinavusteinen työ

Eläinavusteiset menetelmät voivat olla osa ammattilaisen työmenetelmiä myös muilla ammattialoilla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa ja koulutuksessa. Myös näissä tilanteissa eläinavusteinen työ on tavoitteellista toimintaa, jossa eläin toimii osana työprosessia. Toiminnan tarkoituksena on oman ammatillisen työn tekeminen eläimen kanssa yhteistyössä ja eläinavusteiset menetelmät edistävät työn tavoitteiden saavuttamista. Toiminta voi olla yksilön tai ryhmän kanssa tehtävää työtä, jolla on selkeät yksilö-

tai tilannekohtaiset tavoitteet ja tavoitteiden toteutumisen seuranta. Eläinavusteisen intervention koko prosessi tulee dokumentoida ja arvioida. Eläimen tulee olla tehtäväänsä soveltuva ja koulutettu. Eläimen ohjaaja on oman ammattialansa asiantuntija, kuten koulutettu työnohjaaja tai matkailuyrittäjä. Sen ohella hänellä on eläinavusteisen alan täydennyskoulutus. Interventio voi myös olla toteutettu tällaisen henkilön kanssa moniammatillisessa yhteistyössä. Esimerkiksi maaseutumatkailua toteuttavan ammattilaisen tiloja ja eläimiä voidaan hyödyntää eläinavusteisessa interventiossa siten, että terveydenhuollon ammattilainen ja asiakas tai ryhmä vierailevat tilalla. Työstä peritään palkka tai palkkio.

- **Työnohjaus ja koulutus** voidaan toteuttaa eläinavusteisesti esimerkiksi työryhmien ja työyhteisöjen työnohjauksessa sekä johtamiskoulutuksessa.
- **Matkailupalveluiden** yhteydessä toteuttu eläinavusteinen työ, kuten virkistystoiminta maataloilla, maaseutumatkailu tai ammatillisesti vedetyt tutustumiskäynnit eläimen kanssa museoihin ja muihin kohteisiin.
- **Hyvinvointi- tai muiden palvelujen** yhteydessä toteutettu eläinavusteinen työ esimerkiksi joogastudioilla tai muissa hyvinvointipalveluissa.

Kansainvälisten yhdistysten määritelmistä eläinavusteinen valmennus (*Animal Assisted Coaching, AAC*) vastaa osaa tällaisten palvelujen osana toteutettavaa eläinavusteisuutta, kun sitä toteuttaa esimerkiksi työnohjaaja tai muu hyvinvointialan ammattilainen. Sosiaalipedagoginen hevos- ja koiratoiminta voi myös toimia viitekehyksenä hyvinvointia edistävässä palveluissa etenkin maataloilla sekä virkistys- ja harrastustoiminnassa.

- Erilaiset henkilökohtaiset avustajakoirat, kuten opaskoirat, hypokoirat, syöpäkoirat tai kuulokoirat, eivät lukeudu eläinavusteisten interventioiden piiriin, vaikka ovatkin ihmisten terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta edistävää eläintoimintaa. Olennaisin ero on, että koira ei toimi osana jotakin toista ammatillista prosessia, vaan on omistajansa avustaja.
- Viranomaisen avustajina työskentelevät eläimet, kuten huumekoirat tai ratsupoliisin hevoset, eivät ole eläinavusteisiin interventioihin lukeutuvaa toimintaa, vaikka eläimellä onkin avustava rooli osana ammatillista toimintaa.

2.3 Green Care eli vihreä hoiva

Eläinavusteiset interventiot ovat myös osa laajempaa Green Care -toimintaa. Voidaankin puhua yleisemmin luonto- ja eläinavusteisesta toiminnasta, jossa yhdistyvät eläinavusteiset interventiot ja muu maatiloilla, talleilla tai luontoympäristössä tapahtuva hoito- ja virkistystoiminta. Palvelut, joissa luontoon perustuvia toimintamuotoja sovelletaan, voivat kuulua monelle eri toimialalle sosiaali- ja terveystoiminnassa, koulutuksessa sekä virkistys- ja hyvinvointipalveluissa. Green Care -toiminnassa luontoon perustuvien toimintamuotojen ja menetelmien kautta lisätään ihmisten hyvinvointia kaikkialla niin kaupunkiympäristössä kuin luonnossakin.

Alan toimintaa Suomessa koordinoivan Green Care Finland ry:n (GCF) piirissä on kehitetty oma järjestelmä, jossa myönnetään laatumerkkejä LuontoHoivan ja LuontoVoiman toimintoihin. LuontoHoivan määritelmä on lähellä kansainvälisten järjestöjen eläinavusteisen terapian ja koulutuksen kuvausta. Se on tavoitteellista ja usein pitkäkestoista ihmisen hyvinvointia tukevaa toimintaa, joka sopii erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille ja sitä toteuttaa sosiaali- ja terveysalan ammattilainen tai muu vastaava alan lakien ja säädösten puitteissa. LuontoVoima taas on enemmän virkistys- ja hyvinvointipalveluna toteutettavaa toimintaa ja siten kansainvälisissä määritelmässä lähempänä eläinavusteista toimintaa. LuontoVoima on myös tavoitteellista toimintaa, mutta toiminta voi olla lyhytkestoistakin. Sen tavoitteet tähtäävät usein yleiseen hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen ja sitä toteuttaa ammattilainen tai vapaaehtoinen, jolla on tarvittavia tietoja ja taitoja luontoperusteisista menetelmistä ja asiakasohjaamisesta.

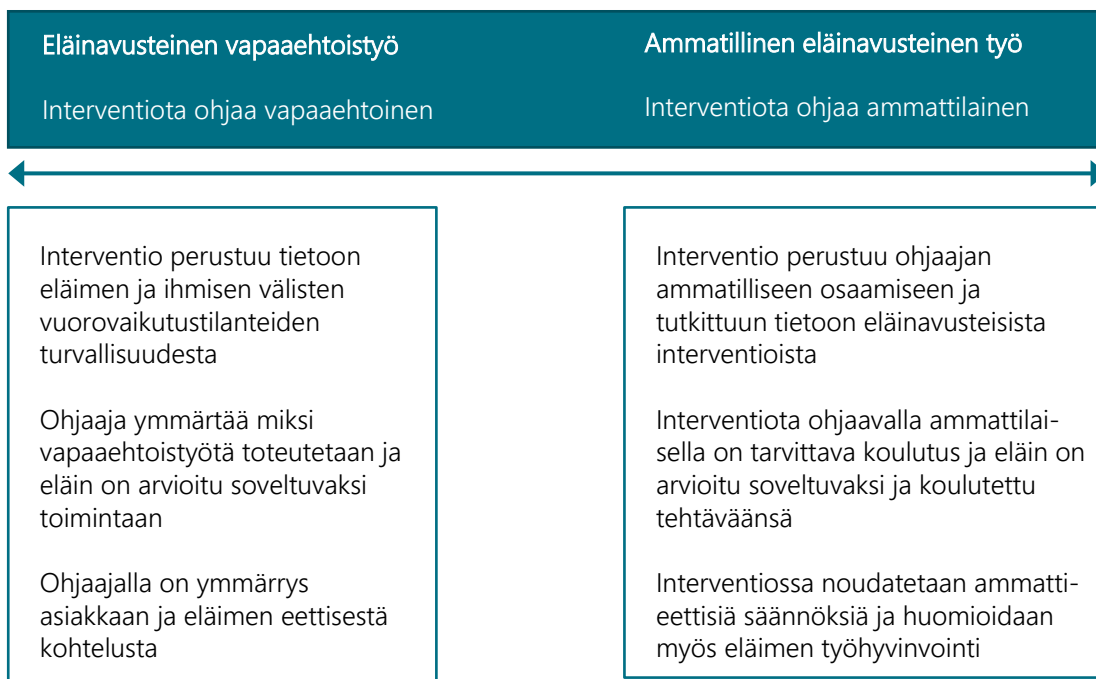
2.4 TEHTÄVÄ 1: Oman toiminnan ammatillisuuden pohtiminen

Eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen hyödyntäminen eli eläinavusteisten menetelmien toteuttaminen voi käytännössä vaikuttaa hyvinkin samanlaiselta ammatillisessa eläinavusteisessa työssä ja vapaaehtoistoiminnassa. Eläimen kanssa toimiminen voi olla suunnitelmallista vapaaehtoistyössä tai vapaaehtoistoiminnassa ja spontaania ammatillisessa eläinavusteisessa työssä. Rajanveto erilaisten interventioiden välillä riippuu eniten ohjaajan ammattitaidosta ja siitä asiakasryhmästä, jonka kanssa toimitaan. On erittäin tärkeää pyrkiä määrittelemään oman toiminnan luonnetta jatkumolla ammatillisesta työstä vapaaehtoistoimintaan, jotta on mahdollista kuvailla asiakkaille tai vapaaehtoistoimintaan osallistuvalla selkeämmin, mistä eläinavusteisissa interventioissa on kyse ja mitä niiden puitteissa tehdään.

Tässä ensimmäisessä tehtävässä pohditaan oman toiminnan sijoittumista jatkumolle vapaaehtoistoiminnasta ammattilaisen toteuttamaan interventioon. Kuvio 1 (s. 17) auttaa hahmottamaan jatkumoa. Vapaaehtoistyönä tehtävä eläinavusteinen toiminta ja ammattilaisen toteuttama eläinavusteinen työ ovat aivan yhtä arvokasta ihmisen hyvinvointia kohentavaa toimintaa, joskin ammatillisessa työssä kunnouttavat, hoidolliset tai koulutukselliset tavoitteet korostuvat. Samakin ihminen voi kuitenkin toteuttaa sekä ammatillista että vapaaehtoistyötä ja eläinavusteisia interventioita ohjaavan ihmisen rooli voi myös muuttua.

Kuvio 1. Eläinavusteisten interventioiden jatkumo.

Ammatillisessa eläinavusteisessa työssä ohjaavalla henkilöllä on pohjalla aina ammatillinen koulutus, joka antaa hänelle perusteet tehdä sitä sosiaali- ja terveysalan tai kasvatusta ja opetusalan työtä, jonka osana eläinavusteisia menetelmiä käytetään. Eläinavusteista toimintaa taas toteutetaan usein vapaaehtoistyönä, jossa on yhtä lailla tärkeää, että ohjaava ihminen ymmärtää intervention tarkoituksen asiakkaan kannalta ja osaa ohjata eläintä vuorovaikutustilanteissa. Riippumatta eläinavusteisen intervention ammatillisuuden tai vapaaehtoisuuden asteesta, kaikkien eläinten pitäisi olla arvioitu soveltuviksi toimintaan. Eläimen soveltuvuudesta voit lukea enemmän luvussa 6.

Ammatillinen eläinavusteinen interventio perustuu tutkittuun tietoon eläimen käyttäytymisestä ja hyvinvoinnista sekä eläinavusteisten menetelmien hyödyistä eri asiakasryhmille. Ammatillinen työ perustuu

aina ammattilaisen arviointiin siitä, että eläinavusteiset menetelmät tuovat lisäarvoa työhön asiakkaan kanssa. Eläinavusteisten menetelmien täydenniskoulutukset antavat hyvät valmiudet soveltaa menetelmiä omassa työssään tutkittuun tietoon perustuen ja turvallisesti. Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta taas perustuu ymmärrykseen eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen hyvinvointivaikutuksista, ja ohjaaja voi myös hankkia itselleen syvempää tietoa täydenniskoulutusten avulla tai itse opiskelemalla. Vapaaehtoistyössä kannattaa myös tehdä havaintoja omista kokemuksista ja pohtia niiden kautta, miten esimerkiksi lyhytaikaisilla vierailuilla voitaisiin saada pidempikestoisia hyvinvointivaikutuksia asiakkaille. Täydenniskoulutuksista voit lukea lisää luvusta 6.

2.5 Lisää yleistä tietoa eläinavusteisista interventioista

- Aubrey Finen (2019) toimittama *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundations and Guidelines for Animal-Assisted Interventions* sisältää erinomaisia artikkeleita erilaisista eläinavusteisen terapian muodoista.
- Kuntoutussäätiön ja Kelan yhteistyössä toteuttama kartoitus [Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa](#) (Hautamäki ym. 2018) kuvaa eläinavusteista terapiaa Suomessa ja kokoaa terapiatyötä koskevaa tutkimuskirjallisuutta.
- Martta Ylilaurin ja Anja Yli-Viikarin (2019) toimittaman [Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen](#) -teoksen artikkeleissa kuvataan monipuolisesti luonto- ja eläinavusteisen toiminnan kirjoja ja toteuttamistapoja sekä historiaa ja kehittämistyötä Suomessa.
- Kaija Ikäheimon (2015) toimittama teos *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa* antaa kattavan kuvan erilaisista tavoista toteuttaa eläinavusteisuutta eri eläinten kanssa.
- Maija Lipposen ja Elina Vehmaston (2019) toimittamassa teoksessa [Sosiaalipedagoginen hevostoiminta](#) kuvataan erilaisia tapoja toteuttaa eläinavusteisuutta sosiaalipedagogisen viitekehyksen sisällä.
- Sanna Mattila-Rautiaisen (2000) toimittamassa teoksessa *Ratsastusterapia* kerrotaan kattavasti ratsastusterapian käytöstä kokonaisvaltaisessa kehon ja mielen kuntoutuksessa.
- [Green Care Finland ry:n nettisivuilla \(gcfinland.fi\)](#) on paljon hyödyllistä lisätietoa luonto- ja eläinavusteisesta toiminnasta laajemmin.

3 Mitä eläinavusteisissa interventioissa tapahtuu?

Eläinavusteisissa interventioissa voidaan käytännössä toteuttaa hyvin monenlaista toimintaa eläimen kanssa vapaamuotoisesta olemisesta, katsekontaktista ja silittämisestä hyvin suunniteltuihin ja organisoituihin tapoihin harjoitella eläimen kanssa yhdessä toimien. Riippuu asiakkaan tilanteesta ja tarpeista minkälaisia toimintoja erilaisissa interventioissa eri vaiheissa halutaan toteuttaa. Eläimen rooli interventiossa vaihtelee. Eläin voi olla esimerkiksi työpari, jonka kanssa tehdään yhdessä ja joka täydentää ammatillista osaamista ja tuo auttamistilanteeseen jotain uutta. Eläin voi myös olla välittäjä, joka rakentaa siltaa ammattilaisen ja asiakkaan välillä, eli rakentaa ja vahvistaa luottamusta ihmisten välille. Vapaaehtoistyössä eläin saattaa olla enemmän läsnäolija ja ohjaajan rooli voi olla pienempi. Mutta myös vapaaehtoistyössä eläintä voi hyvin ajatella työparina, jonka tehtävänä on yhdessä ohjaajan kanssa tuottaa hyvinvointia muille. Eläimen roolina voi myös olla kuuntelija, joka tuomitsematta ja herkästi reagoiden aistii ihmistä. Esimerkiksi lapsille eläimelle puhuminen saattaa olla merkittävästi helpompaa kuin ihmisille.

Tässä käsikirjan luvussa kerrotaan siitä, miten eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen ajatellaan tutkimusten perusteella vaikuttavan eläinavusteisissa interventioissa. Seuraavaksi kuvataan erilaisia eläinavusteisia menetelmiä käytännössä ja kerrotaan, miten vuorovaikutus asiakkaan, eläimen ja ohjaajan välille voi syntyä. Tehtävänä on pohtia eläimen roolia omassa toiminnassa.

3.1 Eläimen ja ihmisen vuorovaikutuksen vaikutukset ihmisessä

Eläimen ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen vaikutukset näkyvät monitahoisena kokonaisuutena psyykkisellä, fyysisellä, sosiaalisella ja tunteiden tasolla. Eläimen ja ihmisen välinen vuorovaikutus vaikuttaa yleisesti stressiä lieventävästi ja sosiaalisuutta lisäävästi. Ihmisen ymmärrys oman mielen ja kehon välisestä suhteesta syvenee, kun herkkävaistoinen eläin reagoi ihmisen käyttäytymiseen ja tunteisiin. Eläimet tuovat mielihyvää, yhdistävät meidät maailmaan ympärillämme ja antavat joillekin toivoa ja jopa syyn elää.

Eläimen ja ihmisen vuorovaikutuksen fysiologisista vaikutuksista ihmiseen on saatu kiinnostavaa tutkimustietoa, joka osoittaa, että eläimen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen vaikuttaa ihmisen fysiologi-

siin stressireaktioihin monella tavalla. Tätä on tutkittu tarkastelemalla etenkin ihmisen mielihyvä- ja stressihormonitasoja, sydämen sykettä ja verenpainetta. Tutkimuksissa on myös havaittu, että hyvin lyhyetkin yksittäiset vuorovaikutustilanteet esimerkiksi koiran kanssa voivat alentaa stressiä ja kohentaa mielialaa jopa pelkkää ihmiskontaktia tehokkaammin. (Friedmann ym. 1983; Viau ym. 2010; Handlin ym. 2011; Beetz ym. 2012; Polheber ym. 2014; Grajfoner ym. 2017; Delgado ym. 2018; Rodriguez ym. 2018; Menna ym. 2019. Lähdeviitteet ks. luku 8.3.1.)

Eläinavusteisten interventioiden vaikutusta sosiaaliseen vuorovaikutukseen on tutkittu eniten autismin kirjolla olevien sekä aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöiden kanssa elävien lasten parissa, eri ikäisten ihmisten psykiatristen häiriöiden hoidossa sekä muistisairaiden vanhusten hoivassa. Tutkimukset osoittavat erilaisten eläinavusteisten interventioiden vaikuttavan myönteisesti sosiaaliseen vuorovaikutukseen ihmisten kesken useilla eri kommunikaation alueilla sekä toisaalta vähentävät aggressioita, levottomuutta ja yksinäisyyden tunnetta. (Bernabei ym. 2013; Majić ym. 2013; O’Haire ym. 2015; Hall 2016; Mims ja Waddell 2016; Olsen ym. 2016; Branson ym. 2017; Crossman ym. 2017; Ambrosi ym. 2019; Germone ym. 2019; Jones ym. 2019. Lähdeviitteet ks. luku 8.3.2.)

Eläinavusteisissa interventioissa eläimen läsnäolo tai sen kanssa tehtävät harjoitukset siis mm. rauhoittavat levottomuutta ja edistävät keskittymiskykyä, lisäävät turvallisuuden tunnetta ja luottamusta, lievittävät jännitystä sosiaalisissa tilanteissa sekä motivoivat asiakasta tekemään harjoitteita. Eläimen kanssa toimiminen tarjoaa asiakkaalle onnistumisen kokemuksia ja kasvattaa itsetuntoa.

Tietolaatikossa 1 (s. 21) kerrotaan tarkemmin edellä kuvailtujen tutkimusten tuloksia eläimen ja ihmisen vuorovaikutuksen fysiologisista vasteista sekä eläinavusteisten interventioiden hyödyistä eri asiakasryhmissä.

Tietolaatikko 1. Tutkimustietoa eläinavusteisten menetelmien vaikutuksista.

- Eläimen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen alentaa ihmisen stressihormonin eli kortisolin tasoa sekä sydämen sykettä ja verenpainetta. Lisäksi ihmisen mielihyvähormonin oksitosiinin tasot nousevat. Oksitosiinia erittyy ihmisessä imetyksen ja fyysisten hellyyden osoitusten yhteydessä. Siksi sillä on pelkoja ja ahdistusta lieventävä vaikutus. (Viau ym. 2010; Handlin ym. 2011; Beetz ym. 2012; Polheber ym. 2014; Rodrigueza ym. 2018; Menna ym. 2019.)
- Eläimen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen voi lisätä autismläirijön (ASD) lasten vuorovaikutusta ihmisten kanssa mallintamalla samaistumista muiden lasten ja aikuisten tunteisiin. Eläimen läsnäolo terapiatilanteessa edistää vuorovaikutusta terapeutin kanssa ja auttaa häiriön diagnosoinnissa. (O’Haire 2013; O’Haire ym. 2015; Germone ym. 2019.)
- Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöiden (ADHD) kanssa elävillä lapsilla eläinavusteisten menetelmien on havaittu tehostavan käyttäytymisterapian vaikutusta sekä lisäävän lasten tarkkaavaisuutta ja impulssien hallintaa (Schuck ym. 2015).
- Lasten, joilla on erilaisia kehityshäiriöitä, sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia tai oppimisvaikeuksia, on havaittu opetustilanteissa kommunikoivan herkemmin ja saavan sosiaalista tukea eläimestä (Hall ym. 2016).
- Psykiatristen häiriöiden hoidossa eläinavusteisten menetelmien käyttäminen osana hoitoa voi parantaa hoitoon sitoutumista ja motivaatiota sekä nopeuttaa hoitoprosessia etenkin rauhoittavan ja stressiä lieventävän vaikutuksen vuoksi (Virus-Ortega ym. 2012; Calvo ym. 2016; Stefanini ym. 2017).
- Muistisairaiden kokemia aggressiivisuus- ja masennusoireita voidaan lievittää eläinavusteisten interventioiden avulla. Lisäksi sosiaalinen vuorovaikutus voi lisääntyä ja eläinten kanssa toimiminen on kannustanut osallistumaan yhteisiin aktiviteetteihin ja lieventänyt myös sellaisten vanhusten yksinäisyyttä, joilla ei ole muistisairautta. (Bernabei ym. 2013; Majić ym. 2013; Olsen ym. 2016; Ambrosi ym. 2019.)

Lähdeviitteet tässä tiivistettyyn tutkimustietoon löydät käsikirjan luvusta 8.3. Lisätietoa tutkimuksista löydät myös Kelan julkaisusta [Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa](#) (Hautamäki ym. 2018).

3.2 Eläinavusteisten menetelmien toteuttaminen ja ohjaajan rooli interventiossa

Hyvän eläinavusteisen intervention taustalla on ajatus siitä, että ohjaaja, asiakas ja eläin muodostavat interventiossa kokonaisuuden, jossa kaikilla on tasa-arvoinen asema. Ohjaaja on kuitenkin vastuussa interventiosta ja hänen tehtävänä on arvioida, minkälaiset toiminnot ja harjoitteet ovat asiakkaalle oikeita erilaisissa tilanteissa. Eläimen läsnäoloon erilaisissa interventiotilanteissa voidaan liittää monenlaisia ihmisille merkityksellisiä toimintoja, kuten

- katsekontakti asiakkaan ja eläimen välillä
- fyysinen kontakti eläimen kanssa eli silittely, halailu, selässä oleminen
- eläimen hoitamiseen ja huolehtimiseen liittyvät työt ja niistä oppiminen (esim. itsestä huolehtimisen tärkeys)
- eläimen tai lauman käyttäytymisen avulla mallinnettavat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet
- oppiminen eläimen käyttäytymisestä, kuten eläimen pelkoreaktioista, aggressiosta, ilosta tai riehaantumisesta
- eläimen kanssa tehtävät fyysiset ja motoriset harjoitteet kuten talutus, kaulapannan/suitsien kiinnitys, ratsastus yms.
- eläimen toimiminen arvostelemattomana ja uskollisena kuuntelijana
- eläimen ulkoilutus, kävelytys ja ratsastus
- eläimen kanssa vapaamuotoisesti leikkiminen tai pelaaminen ja/tai
- eläimen kouluttaminen eli esimerkiksi temppujen opettaminen.

Eläimen kanssa voidaan siis tehdä monenlaisia asioita osana interventiota. Yksi tapa orientoitua interventioon on toimia eläimen kanssa spontaanisti antaen eläimen itse ottaa kontaktia asiakkaan kanssa, jolloin asiakas ja eläin määrittävät vuorovaikutuksen muodon vapaasti. Spontaanissakin toiminnassa ohjaajan tehtävänä on tehdä vuorovaikutus mahdolliseksi kannustaen eläintä ja asiakasta. Toisaalta eläinavusteisissa interventioissa voidaan orientoitua enemmän tehtäviin, jossa eläimelle etukäteen opettuja taitoja hyödynnetään suunnitelmallisesti ja ohjaaja ikään kuin käsikirjoittaa tilanteita etukäteen. Tehtävissä asiakasta voidaan opastaa selkeillä ohjeilla toistamaan tiettyjä temppuja tai liikkeitä eläimen kanssa.

Yleensä eläinavusteisissa interventioissa pyritään kuitenkin saamaan aikaan vuorovaikutuksellinen tilanne eläimen ja asiakkaan välille. Asiakas voi olla kontaktissa eläimen kanssa suoraan esimerkiksi palkitseamalla eläintä tiettyjen temppujen yhteydessä tai kävelytettäessä, jolloin ohjaaja kertoo miten asiakkaan kannattaa eläimen kanssa toimia ja miten palkkioiden avulla voidaan saada yhteys eläimen kanssa. Kontakti asiakkaan ja eläimen välille voidaan saada aikaan myös etukäteen opetettujen taitojen avulla, jolloin ohjaaja selkeästi ohjeistaa eläintä toimimaan tietyllä tavalla, esimerkiksi tekemään tiettyjä temppeja. Ohjaaja voi myös ohjata eläimen toimintaa asiakkaan kanssa hienovaraisemmin eleiden avulla tai välillisesti auttaen esimerkiksi sijaintinsa avulla. Tällaisessa hiljaisessa kontaktissa asiakkaan ja eläimen välillä ohjaajan vaikutus tilanteisiin saattaa jäädä asiakkaalta jopa täysin huomaamatta.

3.3 Jaettu mielentila asiakkaan, ohjaajan ja eläimen välillä

Parhaimmillaan vuorovaikutus asiakkaan, eläimen ja ohjaajan kanssa on saumatonta ja helppoa, jolloin syntyy ikään kuin jaettu mielentila kaikkien osapuolten välille. Asiakas on kontaktissa eläimen kanssa itsenäisesti ja alkaa muodostaa toiminnallista, ainutlaatuista vuorovaikutussuhdetta eläimen kanssa. Eläimellä taas on vapaus toimia tilanteessa, jolloin eläin saattaa myös tehdä itsenäisiä aloitteita ja olla vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa vapaammin. Ohjaajan rooli on olla mukana tilanteessa kolmantena osapuolena tukemassa eläimen ja asiakkaan vuorovaikutusta. Ohjaajan ei tarvitse käsikirjoittaa harjoitusta tai ohjata sen kummemmin asiakasta kuin eläintä. Jaettua mielentilaa interventiotilanteissa kuvataan kuviossa 2 (s. 24), jossa ohjaajan orientaation, eläimen vapauden ja asiakkaan kontaktin leikkauspiste kuvaa jaettua mielentilaa. Jaetussa mielentilassa kaikki osapuolet toimivat yhteistyössä terapeutin tilanteen luomisessa:

Kuvio 2. Jaettu mielentila eläimen, asiakkaan ja ohjaajan vuorovaikutuksessa.

Kokeneenkin ammattilaisen on hyödyllistä arvioida miten jaettu mielentila syntyy omassa työssä. Arviointi voi auttaa hahmottamaan mitä yksittäisissä interventiotilanteissa asiakkaan ja eläimen välillä tapahtuu ja minkälaisista toiminnoista erilaiset asiakkaat hyötyvät eniten. Vuorovaikutuksen luonteen arvioiminen on tärkeää paitsi erilaisten harjoitteiden valitsemisessa asiakkaalle, myös silloin kun arvioidaan, minkälainen eläin sopii asiakkaan tavoitteisiin ja intervention luonteeseen parhaiten. Erilaiset ja erilaisen luonteen omaavat eläimet voivat toimia erilaisten asiakkaiden tarpeisiin parhaiten vastaavalla tavalla. Eläimen ei aina tarvitse olla täydellisesti koulutettu temppujen osaaja, vaan spontaanimpi vuorovaikutus ja villimmänkin eläimen kanssa toimiminen voivat olla tärkeitä välineitä interventiossa. Silloin, kun eläimelläkin on vapaus toimia interventiotilanteessa, voi olla helpointa saavuttaa jaettu mielentila ohjaajan, asiakkaan ja eläimen välillä.

Turvallisuus ja turvan kokemus ovat tärkeä tekijä eläinavusteisissa interventioissa, etenkin silloin, kun työskennellään psyykkisesti oirelevien ihmisten kanssa. Esimerkiksi sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä työskentelevän eläinavusteisuutta hyödyntävän psykoterapeutin työssä lapsien tai nuorten kanssa turvallisuus rakentuu terapeutin, hevosen ja talliyhteisön yhteisvaikutuksesta. Terapeutti on lapselle tai nuorelle turvallinen ja luotettava aikuinen. Tämä välittyy esimerkiksi siitä, miten terapeutti käsittelee varmoin ottein isoa hevosta. Talliyhteisössä elämä on turvallista, koska siellä on selvät säännöt ja kaikki

noudattavat yhteisiä toimintatapoja. Suhde hevoseen, luottamus sekä ymmärrys ja tulkinta hevosen kehon kielestä opitaan terapeutilta. Lapsi tai nuori ymmärtää, että hevosen reaktiot ja tunteet ovat johdonmukaisia, konkreettisia ja selkeitä. Hevonen ei arvostele ja siihen voi luottaa.

Seuraavassa tapausesimerkissä 1 ratkaisukeskeisen psykoterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keinoja työssään hyödyntävä psykoterapeutti Nina Fagerström kuvaa sitä, miten terapeutin yhteys, eli kimppa, voidaan luoda ohjaajan, eläimen ja asiakkaan välille.

Tapausesimerkki 1. Yhteyden luominen ohjaajan, asiakkaan ja eläimen välille hevosavusteisessa psykoterapiassa.

Olennaista kimpan eli yhteyden muodostumisessa on ensin saada kontakti eläimeen. Sen jälkeen voidaan aloittaa luottamuksen rakentaminen hevosen ja asiakkaan välille. Kontaktin ja luottamuksen avulla syntyy kunnioitus. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että asiakas voi tutustua hevoseen aluksi esimerkiksi silittelemällä ja harjaamalla. Tavoitteena on, että hevosen ja asiakkaan välille syntynyt luottamus siirtyy myös terapeutin ja asiakkaan välille ja sitä kautta myös muihin ihmisiin.

Esimerkiksi 13-vuotiaan Tiian (nimi muutettu) kanssa tällainen yhteys eläimen, ohjaajan ja asiakkaan välillä syntyi. Tiialla oli ollut psyykkisiä vaikeuksia, hän oli turvakodissa ja koulusta oli paljon poissaoloja. Hän ei suostunut puhumaan ongelmistaan tai ottamaan vastaan apua ja hoitoa. Tiia kuitenkin tykkäsi käydä tallilla ja hänellä oli kokemusta hevosten kanssa toimimisesta. Päätettiin kokeilla hevosavusteista ratkaisukeskeistä psykoterapiaa.

Aluksi Tiian osallistuminen keskusteluun oli haastavaa ja hän olisi mieluummin vain hoitanut hevosta. Terapeutin oli usein muistutettava siitä, että terapiassa olisi tarkoitus myös keskustella. Koska Tiialla oli kokemusta hevosista, päädyttiin kokeilemaan sitä, että hän kouluttaa terapeutin hevosta osana terapiaa. Hän sai paljon myönteisiä kokemuksia koulutuksesta ja terapeutti vahvisti hänen itsetuntoaan prosessissa. Terapian aikana pohdittiin yhdessä, miten Tiia voisi hyödyntää näitä uusia taitoja ja itsetuntemusta omassa elämässään. Lopulta Tiia pystyi puhumaan avoimesti terapeutille asioistaan ja koki, että terapiassa pystyy puhumaan myös hevoselle. Se auttaa.

Lue lisää kimpan rakentumisesta ja Tiian hevosavusteisesta psykoterapiasta Nina Fagerströmin (2019) artikkelista [Hevosavusteinen psykoterapia ratkaisukeskeisessä viitekehyksessä](#).

3.4 Eläimen rooli osana interventiota

Eläimen rooli osana eläinavusteisia interventioita on tärkeä osa toiminnan suunnittelua ja tavoitteellista toteutusta. Eläimellä voi olla erilainen rooli erilaisissa interventioissa, eri asiakkaiden kanssa ja samankin asiakkaan kanssa eri tilanteissa. Tärkeää on, että eläimen roolia interventiossa on aina arvioitu huolellisesti eikä se ole sattumanvaraista. Eläimen ottaminen mukaan hoitokotivierailuille, kouluun tai vastaanotolle ei tee tilanteesta eläinavusteista interventiota eikä suunnittelematon eläimen mukana olo ole suositeltavaa.

Eläimen ottaminen mukaan vierailulle sairaalassa tai terapeutin työhön muodostaa siis ohjaajan, asiakkaan ja eläimen välille kolmitahoisen vuorovaikutussuhteen, jossa jaettu mielentila tai kimppa voi syntyä. Joskus eläimen ohjaaja voi olla eri kuin interventiosta vastaava ammattilainen tai voi olla tilanteita, joissa eläimiä on enemmän kuin yksi. Esimerkiksi lammaslauan tai hevosten toimintaa tutkimalla voidaan mallintaa ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa taas myös talliyhteisöllä on tärkeä tehtävänsä kuntoutuksessa. Vuorovaikutussuhteet eivät siis aina rajaudu vain kolmitahoiseksi yhteydeksi, mutta sellaisena tätä ilmiötä on helpompi hahmottaa.

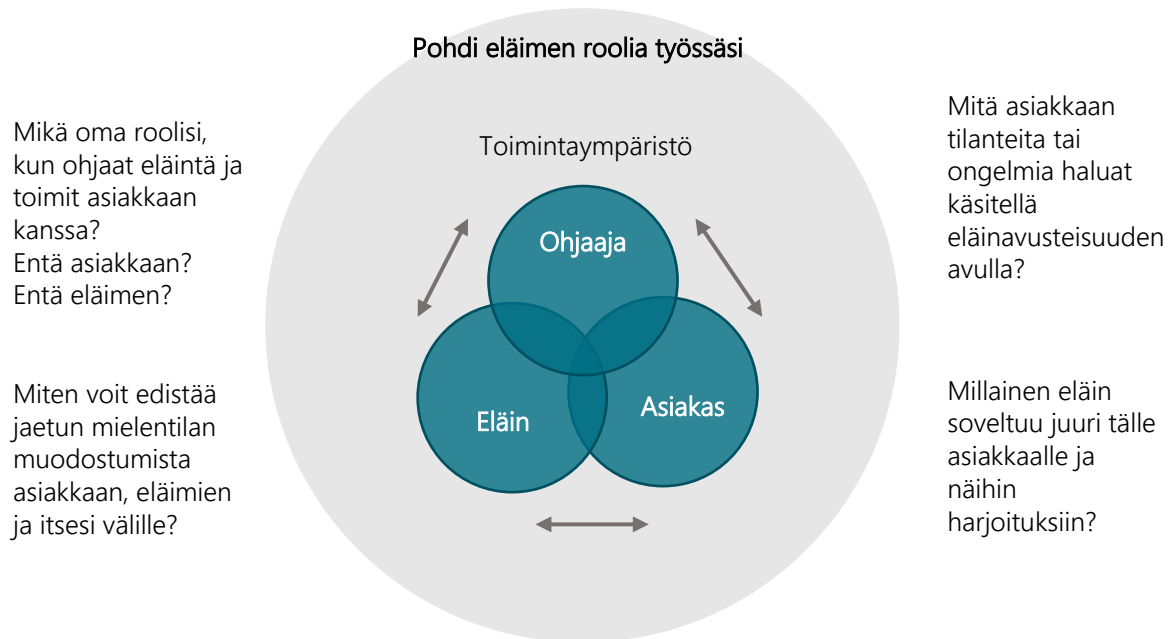
Eläinten ja ihmisten vuorovaikutusta on tärkeä oppia havaitsemaan ja pohtimaan sekä ammatillisessa että vapaaehtoistyössä. Vaikka vapaaehtoisten toteuttamassa eläinavusteisessa toiminnassa suunnitelmallisuus ja päämääräorientaatio eivät toteudu samalla tavalla kuin ammatillisissa interventioissa, on tärkeää pohtia kaikkien interventioiden osalta sitä, miksi eläin on mukana toiminnassa ja minkälaisen kohderyhmien kanssa työtä halutaan tehdä ja miksi. Vapaaehtoistoiminnassa voi olla erilaisia tavoitteita ja eläimen roolia vapaamuotoisissakin vierailuissa kannattaa miettiä, jotta se tuottaisi mahdollisimman paljon iloa ja hyvinvointia kaikille osallisille. Sen arvioiminen, mikä eläimen rooli on, auttaa myös jäsentämään sitä, miten eläimen hyvinvointi ja eettiset näkökulmat sekä turvallisuus ovat osa interventiota. Eläimen roolia määriteltäessä voidaan kysyä, mitä erilaisia tapoja eläimellä on olla interventiossa, miksi eläin on mukana interventiossa ja mikä tavoite siihen liittyy.

3.5 TEHTÄVÄ 2: Pohdi eläimen roolia omassa työssäsi?

Tässä tehtävässä tarkoituksena on pohtia omaa orientaatiota ja roolia silloin kun eläintä ohjataan. Ku-
vio 3 (s. 27) auttaa hahmottamaan erilaisia rooleja ja niiden yhteyksiä. Samalla on hyvä miettiä, mikä

eläimen tai asiakkaan rooli on tietyssä tilanteessa, tietyn asiakkaan kanssa. Onko eläin fasilitaattori, katalysaattori, tiimin jäsen, terapeutti, vapaaehtoistyöntekijä? Mitä eläinten kanssa toimiminen tuo lisää omaan keinovalikoimaasi? On myös hyvä pysähtyä miettimään, miten toimintaympäristö vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin ohjaajan, eläimen ja asiakkaan välillä.

Kuvio 3. Eläimen rooli osana interventiota.

3.6 Lisää tietoa eläinavusteisten interventioiden käytännön toteutuksesta

- Melissa Winkle (2013) on toimittanut kolmen kirjasen sarjan *Professional Applications of Animal Assisted Interventions*, joista löytyy paljon käytännön kokemuksia, harjoitusohjeita ja neuvoja etenkin korien kanssa työskenteleville.
- Eeva Kahilaniemen (2016) kirjassa *Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin* on paljon erilaisia harjoitteita koiran tai muun eläimen kanssa toteutettaviksi. Ne on kehitetty etenkin toimintaterapian tarpeisiin, mutta palvelevat monia muitakin eläinavusteisen interventioin muotoja.

4 Eläinten ja ihmisten eettinen kohtelu osana interventiota

Eläimen ja ihmisen välisellä sidoksella (*human-animal bond*) tarkoitetaan sitä, että eläimen ja ihmisen välillä on jonkinlainen kiintymykseen ja tunnesiteeseen perustuva yhteys. Tämä yhteys on selkeimmin koettavissa lemmikkien kanssa, mutta myös maataloilla toimineet hyötyeläimet ovat olleet arvostettuja työtovereita ja perheenjäseniä. Olennaista ajatuksessa eläimen ja ihmisen välisestä sidoksesta on sen molemminpuolisuus, eli luottamus, kiintymys, vapaaehtoisuus ja jatkuvuus sekä ihmisen että eläimen näkökulmasta. Tämä on tärkeä lähtökohta myös eläinavusteisten interventioiden järjestämisessä, jotta osallistuvien eläimien ja ihmisten hyvinvointi ja turvallisuus voidaan ottaa huomioon kaikissa tilanteissa.

Eläimen ja asiakkaan eettinen kohtelu osana interventiota on tärkeää huomioida sekä ammatillisessa että vapaaehtoistoiminnassa. Eläimen ohjaajalla on vastuu intervention sujuvuudesta, miellyttävyydestä ja turvallisuudesta asiakkaalle ja eläimelle. Ammattilaisten ja vapaaehtoisten on tärkeää tiedostaa, että eläin on töissä intervention aikana ja myös eläimen työhyvinvoinnista ja jaksamisesta on huolehdittava. On erittäin tärkeää, että eläimen ohjaaja tuntee eläimen tarpeet hyvin ja heidän välillään vallitsee luottamus. Ohjaajan ja eläimen välinen suhteen tulee olla molemminpuolisesti vapaaehtoinen, perustua yhteistyöhön eläimen kanssa ja tuottaa vastavuoroisesti hyvää oloa.

Tässä käsikirjan luvussa kerrotaan interventiioon osallistuvien eläimien ja ihmisten eettisestä kohtelusta ja hyvinvoinnista.

4.1 Eläimen käyttäytymisen tunnistaminen

Eläimen kanssa toimiminen erilaisissa interventioissa vaatii ymmärrystä eläimen käyttäytymisestä ja koulutuksesta. Samoin kuin interventiioon osallistuvilla ihmisillä, myös eläimillä on oikeuksia ja tarpeita, jotka on syytä ottaa huomioon ammatillista tai vapaaehtoistoimintaa suunnitellessa.

Eläimen eettisen kohtelun kannalta tärkeää on pohtia eläimen soveltuvuutta ja koulutusta. Eläimen pitää tulla toimeen ihmisten kanssa ja ominaisuuksiltaan kovin reaktiivinen, pelokas tai aggressiivinen eläin ei sovi työhönsä. Tämän käsikirjan luvussa 6 kerrotaan tarkemmin eläimen soveltuvuudesta työhön. Mihin tahansa eläinavusteiseen interventiioon osallistuvan eläimen täytyy olla ohjaajansa hallinnassa riittävässä

määriin. Yleensä tämä tarkoittaa sitä, että eläimen pitää olla paitsi arvioitu soveltuvaksi työhönsä, myös koulutettu toimimaan tehtävässään.

Ammattimaisemmassa toiminnassa eläimen koulutukselta vaaditaan enemmän silloin kun eläimen ja asiakkaan kanssa halutaan tehdä harjoituksia, jotka vaativat eläimeltä tiettyjä toimintoja. Vapaaehtois-toiminnassakin on olennaista, että eläintä on sosiaalistettu ja koulutettu sopeutumaan erilaisiin vastaan tuleviin ihmisiin ja tilanteisiin. Eläinten koulutuksessa on ensiarvoisen tärkeää huomioida eläimen oikeus omiin luontaisiin käyttäytymismalleihin ja hyvinvointiin. Eläimen oikeudet huomioiva ja eläintä kunnioit-tavasti kohteleva koulutus on usein myös tehokasta. Onnistunut eläinavusteinen interventio perustuu aina yhteistyöhön, jossa eläin saa myönteisiä kokemuksia voidessaan auttaa ihmisiä. Sellaiset koulutus-menetelmät, joissa korostuu toivottujen käyttäytymistapojen vahvistaminen sekä vallankäytön ja fyysi-sen tai henkisen rankaisemisen välttäminen, ovat tutkitusti eettisiä ja tehokkaita tapoja kouluttaa mille tahansa eläimelle ihmisten maailmassa elämisen perustaitoja. Ne soveltuvat myös erinomaisesti eläinavusteisuuteen liittyvien erityistaitojen kouluttamiseen.

Lähtökohtaisesti eläinsuojelulaki ja -asetus sekä eläinkuljetuslaki ja -asetus säätelevät eläimen kohtelua. Niiden tavoitteena on edistää eläinten hyvinvointia, joka tarkoittaa paitsi terveyttä myös kullekin eläi-melle ominaisten käyttäytymistarpeiden huomioimista ja hyvää hoivaa. Lisäksi hevosten pidosta sääde-tään erikseen valtioneuvoston asetuksessa hevosten suojelusta ja muiden eläinten pidosta valtioneu-voston asetuksessa koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta. Näissä asetuksissa on yksityiskohtaiset vähimmäisvaatimukset eläimen hoidon, käsittelyn ja kohtelun osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetuksen ammattilaisia ohjaavat tietenkin myös heidän omaa toimintaansa säätelevät lait ja asetukset, jotka on hyvä tunnistaa ja pohtia niitäkin osana eläimen tuo-mista mukaan interventioon.

Useilla alan yhdistyksillä on omat eettiset ohjeensa, joihin kannattaa tutustua huolella ja pohtia oman toiminnan eettisyyttä niiden kautta.

4.2 Lisää tietoa ammattieettisistä ohjeista

- [Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattieettiset ohjeet \(kasvatus-kuntoutuskoirat.fi\)](#)
- [Green Care Finland ry:n laatutyökirjassa](#) on lueteltu tärkeitä eettisiä periaatteita, joissa edellä mainittujen ohella korostuu luontoympäristön kunnioittaminen ja sen hyvinvointivaikutusten arvostaminen sekä kokemuksellisuuden ja osallisuuden huomioiminen.
- [Ratsastajainliiton laatutallikriteereissä](#) otetaan kantaa myös eläimen ja asiakkaan eettiseen kohteluun liittyvissä kysymyksissä.
- Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yhdistys ry on laatinut yhteistyössä Luken kanssa [käsikirjan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi](#).

4.3 Eläinten työhyvinvointi eläinavusteisissa interventioissa

Eläinavusteisia interventioita toteuttavan ihmisen täytyy huomioida eläimen työhyvinvointi, eli huolehtia siitä, että eläin ei rasitu eikä stressaannu työssään. Eläimellä pitää olla oikeus olla eläin myös työssään ja mahdollisuuksien mukaan valita milloin ja miten osallistuu toimintaan.

Eläimellä pitää olla mahdollisuus vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja eläin osaa myös kertoa omasta hyvinvoinnistaan, kunhan ohjaaja osaa analysoida ja tulkita eläimen käyttäytymistä oikein. Koska eläin on interventioissa aina töissä, on tärkeää, että ohjaaja ymmärtää eläinten käyttäytymisen, kognition, tunne-elämän ja stressin perusteet. Esimerkiksi koiran, kissan ja hevosen stressiä ilmentäviä eleitä ja ilmeitä tunnetaan suhteellisen hyvin ja niiden tulkinta oman eläimen kohdalla on ensiarvoisen tärkeää. Eläimelle voi kuitenkin myös opettaa erilaisia taitoja, joilla se voi ilmaista oman halunsa työskentelytilanteissa. Esimerkiksi koira voidaan opettaa tekemään tiettyjä eleitä tai toimintoja silloin kun se ei halua kosketusta tai haluaa jostakin tilanteesta pois tai haluaa kieltäytyä jostakin tehtävästä. Tietolaatikossa 2 (s. 31) kerrotaan tarkemmin eläinten kokemaan stressiin liittyvistä tutkimuksista.

Tietolaatikko 2. Eläinten koulutus, hyvinvointi ja stressinsietokyky.

Eläimen hyvinvointia on tutkittu hieman eläinavusteisten interventioiden yhteydessä. Pääsääntöisesti eläimet eivät ole olleet merkittävästi stressaantuneita työssään. Tutkimuksissa korostetaan, että eläimen hyvinvoinnin kannalta olennaisinta on taata sille mahdollisuus lajityypilliseen käyttäytymiseen ja varmistaa, että eläin on mukana toiminnassa omasta halustaan.

Stressaavinta eläimelle on tilanne, josta se ei pääse pois, jolloin mikä tahansa eläin saattaa toimia ihmisiä pelottavalla tavalla. Eläimillä, kuten ihmisilläkin, on kuitenkin erilainen kyky sietää stressiä ja palautua siitä. Tätä kykyä kutsutaan resilienssiksi. Eri eläinyksilöillä on geneettisesti ja ympäristötekijöiden vaikutuksesta erilaiset edellytykset palautua stressaavista tilanteista, kuten työstä eläinavusteisissa interventioissa.

- Esimerkiksi koiria tutkittaessa on havaittu, että perimän lisäksi vuorovaikutus emon kanssa sekä sosiaalistuminen erilaisiin tilanteisiin ja ihmisiin vaikuttaa koiran resilienssiin.
- Ihmisen ja koiran välinen hyvä vuorovaikutus voi toimia suojaavana tekijänä koiralle haastavassa ympäristössä, sillä se vähentää stressihormoni kortisolin tasoa ja nostaa oksitosiinin tasoa myös koiralla.
- Myös riittävä sosiaalisuus muiden koirien kanssa, aktiivisuus ja liikunta lisäävät koiran resilienssiä ja vähentävät reaktiivisuutta, pelkoa ja aggressiivisuutta.

Kaikkien eläimien kohdalla onkin erityisen tärkeää, että eläin on lähtökohtaisesti soveltuva ja koulutettu tehtäväänsä. Kaikkien eläinten hyvinvoinnin lähtökohtana on tunnistaa eläimen lajityypilliset tarpeet, sosiaalistaa eläin varhain erilaisiin tilanteisiin ja toteuttaa eläimen koulutus sitä kunnioittaen positiivisen vahvistamisen keinoin. Palkitsemiseen ja ohjaamiseen perustuvassa koulutuksessa vahvistetaan positiivisen palautteen avulla toivottua käytöstä ja vältetään eläimen rankaisemista. Tällainen tapa kouluttaa eläimelle erilaisia toimintatapoja on paitsi eettistä, myös tutkitusti tehokkainta. Positiivista vahvistamista käytetäänkin esimerkiksi poliisikoirien koulutuksessa juuri tästä syystä ja se on paras tapa kouluttaa eläimelle myös eläinavusteisuudessa vaadittavia taitoja.

Lähdeviitteet tässä tiivistettyyn tutkimustietoon sekä lisää tietoa eläimen kouluttamisesta ja hyvinvoinnista löydät käsikirjan luvusta 8.3.

Eläimen kanssa työskennellessä on tärkeää miettiä myös työn kestoa. Esimerkiksi Saksassa ja Sveitsissä suositellaan, ettei koira työskentelisi enempää kuin kolme kertaa viikossa, tunnin kerrallaan. Käytännöt vaihtelevat ja tärkeintä nykytiedon valossa on, että ohjaaja osaa lukea eläimen väsymyksen ja stressin merkkejä sekä osaa tulkita sen käyttäytymistä muutenkin. Eläimen työskentelyaikaan pitäisi laskea mukaan myös siirtymisiin kuluva aika, etenkin silloin kun siihen sisältyy kontakti ulkopuolisten ihmisten kanssa. Eläin on vapaalla vasta kotona, kun se saa puuhata omiaan. Eläimen hyvinvointi ei ole sidottu ainoastaan aikaan, jolloin se työskentelee, vaan sen kohtelu vapaa-ajalla on yhtä merkittävää. Kaikilla eläimillä tulee olla riittävästi aikaa toteuttaa omaa lajityypillistä käyttäytymistä.

Tässä käsikirjassa luvussa 4.5 on tarkempaa tietoa ja vinkkejä eläimen työhyvinvoinnin yksityiskohtien pohtimiseksi omassa toiminnassa. Eläimen hyvinvoinnista huolehtiminen on ohjaajan velvollisuus, mutta eläimen eettinen kohtelu kannattaa ottaa osaksi interventiota asiakkaan kanssa. Lyhemmänkin interventiotilanteen alusta alkaen eläimen ja asiakkaan turvallista kohtaamista edistää se, että asiakkaalle selitetään, miten eläintä tulee lähestyä ja käsitellä. Pidemmässä terapeutisissa interventioissa voidaan myös ottaa eläimestä huolehtiminen osaksi terapiaprosessia. Eläimen elekielen tuntemus on siis olennainen osa jokaista kohtaamista asiakkaan kanssa ja elekielen tuntemusta voi myös hyödyntää toiminnassa monin tavoin. Asiakkaan kanssa yhdessä voidaan opetella tunnistamaan eläimen eleitä ja pohtia miten se haluaisi tulla kohdelluksi kunnioittavasti ja lempeästi tai vastaavasti miten asiakas itse haluaisi tulla kohdelluksi? Eläimen haastavan tilanteen havainnoiminen voi auttaa asiakasta ymmärtämään omia haastavia tilanteitaan.

4.4 Lisää tietoa eläinten koulutuksesta

- Asiakkaalle voi joskus olla tarpeellista kuvata havainnollisesti koiran kanssa kommunikoimista. Suomen Eläinsuojelu -yhdistys on laatinut kätevän [koira-ihminen-koira -sanakirjan](#) ja yhdistyksellä on myös muuta hyödyllistä materiaalia eläinten eettiseen kohteluun ja niiden käyttäytymisen ymmärtämiseen liittyen.
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n nettisivuilta löytyy [havainnollinen kuvaus siitä, miten lemmikkikoira kasvaa yhdessä ohjaajansa kanssa kasvatus- ja kuntoutuskoirakoksi \(kasvatus-kuntoutuskoirat.fi\)](#).

- Katriina Tiiran (2019) kirja *Koirien käyttäytyminen ja persoonallisuus* on erittäin suositeltavaa luettavaa kaikille koirien kanssa toimiville ihmisille.
- Helena Telkänrannan (2015) kirja *Millaista on olla eläin?* on myös hyvä tietopaketti erilaisten eläimien käyttäytymisestä, tunteista, toiminnasta ja kouluttamisesta.
- Tämän käsikirjan luvussa 8.3 olevassa lukulistassa on lueteltu hyviä eläinten käyttäytymiseen ja kouluttamiseen liittyviä kirjoja sekä tutkimusartikkeleita eläimen käyttäytymisestä.

4.5 Eläimen työhyvinvointi pähkinänkuoressa

Eläimen työ- ja vapaa-ajasta on huolehdittava siinä missä ihmistenkin. Eläin tarvitsee vapaapäiviä eikä se saa työskennellä liian pitkiä päiviä puuhaamaan jotakin itseään rauhoittavaa. Esimerkiksi koirat voivat tarvita asiakaskohtaamisen jälkeen hetken rauhassa luun kanssa ja hevoset hetken vapaata juoksentelua aitauksessa. Eläimellä pitää olla etenkin sisätiloissa olevalla työpaikallaan oma rauhoitettu lepopaikka, johon se voi tarvittaessa vetäytyä omaehtoisesti. Lisäksi täytyy huolehtia eläimen ”kahvitauoista”, eli sillä pitää olla vettä ja/tai muuta tarvitsemaansa saatavilla myös työpäivän aikana.

Eläimen stressin merkkejä on tarkkailtava ja ohjaajan on tunnettava oma eläimensä sekä sen elekieli hyvin. Väsynyttä tai stressaantunutta eläintä ei pidä pakottaa työhön ja jos työpäivän aikana huomaa stressin merkkejä kannattaa eläimen vähintään antaa olla omissa oloissaan, jos sitä ei pääse viemään kotiin kesken päivän. Jos stressaantumista huomaa usein lyhyen ajan sisällä on tärkeää pysähtyä miettimään, pitäisikö eläimen työjärjestystä arvioida uudelleen vai onko sen elämässä muita stressaavia asioita tai ehkäpä kipuja.

Eläimen on lisäksi oltava perusterve ja siisti. Työparina työskentelevän eläimen on syytä käydä eläinlääkärin terveystarkastuksessa vuosittain ja sen pitää olla rokotettu ja tarkistettu sekä sisä- että ulkoloisten varalta (esim. koirilla säännölliset matokuurit tai loistarkastukset ja turkin/ihon tutkiminen säännöllisesti). Lisäksi eläimen turkki, kynnet, kaviot yms. on hyvä pitää siisteinä etenkin sisätiloissa työskennellessä. Eläimen turkki olisi hyvä harjata ennen jokaista työskentelysessiota sisätiloissa.

Eläimen sairauden merkkejä (vatsavaivat, yskiminen, aivastelu, kipuoireet, selittämättömät käyttäytymismuutokset) on myös tarkkailtava ja oirehtivaa eläintä ei saa ottaa töihin. Etenkin sairaaloiden ja muiden

sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksien osalta tässä pitää olla aivan erityisen varovainen. On aina mahdollista, että eläimellä on jokin myös ihmisiin leviävä zoonoosi. Siinäkin tapauksessa, että eläin vaikuttaa virkeältä eikä ole syytä olettaa eläimen olevan vakavasti sairas, tulee noudattaa varovaisuutta ja perua käynti, jos oireita on ollut alle 24 tuntia työskentelyn aloitushetkestä.

Eläinavusteisen intervention omavalvonta eli säännöllinen itsearviointi ja kirjanpito toiminnasta auttaa huolehtimaan myös eläimen työhyvinvoinnista. Kaikki eläimet ovat yksilöitä ja niilläkin voi olla huonoja päiviä ilman selvää taustasyitä. Pitämällä päiväkirjaa on kuitenkin mahdollista löytää yhdistäviä tekijöitä, joiden perusteella voi päätellä milloin eläintä ei kannata ottaa mukaan töihin. Esimerkiksi jonkin tietyn ryhmän tai asiakkaan kanssa toimiminen voi rasittaa eläintä enemmän kuin työskentely yleensä ja tämä voi puolestaan heijastua eläimen työntöön. Käsikirjan luvusta 7 löydät ohjeita itsearviointiin. Tietolaatikossa 4 on muistilista asioista, joita on syytä ottaa huomioon eläimen työhyvinvointia pohdittaessa.

Tietolaatikko 4. Eläimen työhyvinvoinnin muistilista.

- Eläimen työaika ja lepoaika on suunniteltava etukäteen huolellisesti, niin että se jaksaa hoitaa sovitut asiakastapaamiset.
- Ohjaajan on tunnettava eläimen elekieli hyvin ja osattava tunnistaa stressin merkit.
- Eläinlääkärin täytyy tehdä eläinavusteiseen interventioon osallistuvalla eläimellä yleinen terveystarkastus vähintään kerran vuodessa.
- Eläimen pitää olla perusterve, rokotettu ja tarkistettu sekä sisä- että ulkoloisten varalta (esim. koirilla säännölliset matokuurit tai loistarkastukset ja turkin/ihon tutkiminen säännöllisesti).
- Eläimen turkki, kynnet, kaviot yms. on hyvä pitää siisteinä etenkin sisätiloissa työskennellessä. Eläimen turkki olisi hyvä harjata ennen jokaista työskentelysessiota sisätiloissa.
- Sairausten merkkejä (vatsavaivat, yskiminen, aivastelu, kipuoireet, selittämättömät käyttäytymismuutokset) osoittavaa eläintä ei saa ottaa töihin.
- Eläinavusteisen intervention omavalvonta eli säännöllinen itsearviointi ja kirjanpito toiminnasta auttaa huolehtimaan myös eläimen työhyvinvoinnista.

4.6 Ihmisten hyvinvointi eläinavusteisissa interventioissa

Eläinavusteisissa interventioissa on aina mukana myös asiakas, joka saattaa olla hyvinkin haavoittuvaisessa asemassa sairautensa tai muun toimintakyvyn puutteen vuoksi. Ammattilaisilla on koulutukseensa liittyvät eettiset ohjeistukset asiakkaan kohtaamiseen työssään, mutta myös vapaaehtoisten on hyvä tunnistaa oman toiminnan eettisyys ja vastuullisuus suhteessa asiakkaisiin.

Laadukkaassa eläinavusteisessa vapaaehtoistyössä otetaan huomioon hyvä vuorovaikutus ja yhteistyö vierailuja järjestävän tahon (esimerkiksi sairaalan tai palvelutalon) kanssa. Lisäksi tunnistetaan asiakkaiden ihmisarvo ja oikeus myös kieltäytyä vuorovaikutuksesta eläimen kanssa. Vapaaehtoistyössä tunnistetaan luottamuksellisuus kohtaamisissa silloin kun yksi osapuolista on sairas tai muuten heikossa kunnossa. Tarkempia ohjeita asiakkaan eettiseen kohteluun erilaisissa toimintaympäristöissä löytyy käsikirjan luvusta 5.

Eläinavusteisessa interventiossa ohjaajan tulee kiinnittää huomiota myös omaan työhyvinvointiinsa. Vapaaehtoistoimintakin voi muuttua ohjaajalle stressaavaksi, jos sitä tekee liikaa tai intervention kesto on liian pitkä. Vapaaehtoisella ei voi olla liian suurta vastuuroolia suhteessa omaan osaamiseensa esimerkiksi haastavampien asiakasryhmien kanssa toimiessa. Ammatillaisen tai sellaiseksi aikovan kannattaa huomioida, että eläimen ottaminen mukaan interventioon vaatii monenlaisia ylimääräisiä käytännön järjestelyjä ja eläimen koulutus ja sen työhyvinvoinnista huolehtiminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä muun työn ohella.

Ihmisten kanssa töitä tekeville ammattilaisille ja vapaaehtoisille työnohjaus on erinomainen tapa pitää huolta itsestään ja sitäkin toteutetaan eläinavusteisesti. Eläinavusteisten interventioiden ohjaajan oman ammatillisen kehittymisen ohella myös eläinavusteisuuden saralla on tärkeää täydennyskouluttautua ja kasvattaa osaamistaan. Eläinavusteisten menetelmien tutkimus etenee ja kokemukset sekä tietotaito kehittyvät. Ohjaajan oman hyvinvoinnin kannaltakin on tärkeää seurata alan tutkimusta ja kehitystä. Lisäksi eläinavusteisten interventioiden toteuttamisen mielekkyyttä edesauttaa itsearviointi eli sen pohtiminen, miten ja miksi interventioita toteutetaan sekä miten kunkin asiakkaan prosessi sujui. Myös omista kokemuksistaan kannattaa siis ottaa oppia. Tämän käsikirjan luvussa 6 annetaan vinkkejä itsearviointiin.

5 Ohjeita eläinavusteisiin interventioihin eri toimintaympäristöissä

Eläinavusteisia interventioita voidaan toteuttaa monenlaisissa toimintaympäristöissä. Eläimet voivat olla mukana laitospöimäisissä ympäristöissä, kuten terveydenhuollon laitoksissa, palvelutaloissa, vankiloissa tai kouluissa. Maatila- tai talliympäristö on myös yleinen toimintaympäristö. Lisäksi eläinavusteisia interventioita voidaan toteuttaa asiakkaan kotona ja kodin ympäristössä.

Eläinavusteisten menetelmien toimintaympäristöt määrittelevät osin sitä, mitä erilaisia turvallisuuteen liittyviä asioita pitää ottaa huomioon ja eläimen kanssa toimimiseen eri ympäristöissä saa tukea täydennyskoulutuksista (ks. luku 6). Eläimen tuominen sisätiloihin esimerkiksi kirjastoihin, kouluihin, palvelutaloihin, kuntoutuskeskuksiin, terapiatiloihin tai sairaaloihin vaati tiettyjä ennakkovalmisteluja. Maatila- tai talliympäristöön eläimet kuuluvat luonnostaan ja usein työskennellään ulkona, jolloin on huomioitava erilaisia asioita kuin sisätiloissa toimiessa. Olennaista on, että missä tahansa toimintaympäristössä mukana olevilla ihmisillä on ennakkoon tietoa siitä, mitä interventio sisältää. Näin riskeihin osataan varautua ja toisaalta nähdään myös paremmin intervention hyödyt.

Eläinavusteisen intervention järjestämiseen eri toimintaympäristöissä liittyy lakeja ja asetuksia sekä viranomaismääräyksiä. Uuden palveluntarjoajan on selvitettävä omaan toimintaympäristöön ja palveluun tarvittavat luvat ja muut viranomaisvelvoitteet. Esimerkiksi yksityisten sosiaalipalvelujen järjestäjän täytyy hakea lupa Aluehallintovirastosta. Maatiloilla ja talliympäristössä taas Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesilla on ohjeistus kuluttajille suunnattavien eläinpalvelujen järjestämisestä.

Kaikissa toimintaympäristöissä toteutettavien interventioiden sujuvuuden, turvallisuuden ja avoimuuden vuoksi on hyvä miettiä, tarvitaanko yksikössä vastuuhenkilöä. Etenkin isommissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä, mutta myös oppilaitoksissa sekä talleilla ja maatiloilla, erillisen vastuuhenkilön nimeäminen voi edesauttaa toiminnan turvallisuutta ja kehittämistä.

Tässä käsikirjan luvussa kerrotaan toiminnan yleisistä turvallisuus- ja laatuvaatimuksista eri toimintaympäristöissä sekä annetaan ohjeita vastuuhenkilön toimintaan.

5.1 Oppilaitokset ja kirjastot

Oppilaitoksissa toteutetuissa interventioissa eläin on useimmin koira, jonka ohjaajana toimii opettaja tai muu kasvatusalan ammattilainen. Koira voi olla luokassa rauhoittavana toimijana läsnä tai osallistua oppilaiden motivointiin ja erilaisiin harjoituksiin. Koira voi toimia luokissa myös lukukoirana kuten kirjastoissa. Lukukoira toimii arvostelemattomana kuuntelijana ja auttaa lapsia harjoittelemaan ääneen lukemista.

Oppilaitoksissa luokkaympäristö saattaa olla koiralle stressaava, sillä altistus koville äänille ja lasten hälinälle on väistämätöntä. Onkin tärkeää, että eläin ei vain siedä lapsia ja suurempia ihmisjoukkoja, vaan todella viihtyy tilanteessa ja osoittaa innostusta lasten kanssa toimiessaan. Opetushallituksella on ohjeistus eläinavusteisen toiminnan toteuttamisesta kouluympäristöissä, linkki ohjeistukseen löytyy käsikirjan luvusta 5.5.

Kirjastoissa tapahtuvassa lukukoiratoiminnassa on tärkeää huolehtia sitä, että toimintaan varattu tila on joko rajattu tai syrjemmällä kirjaston muusta toiminnasta. Näin sellaiset ihmiset, jotka eivät voi tai halua olla koiran läheisyydessä, voivat sitä välttää. Toisaalta on tärkeää varmistaa, että kirjaston kaltaisissa julkisissa tiloissa koira ei kuormitu liikaa esimerkiksi jatkuvasta koskettelusta ja kontaktista.

Kaiken kaikkiaan lasten kanssa toimiessa, niin luokissa kuin kirjastoissakin, kannattaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että heille kerrotaan eläimen ominaispiirteistä ja yksilöllisestä luonteesta. Näin vältetään turhilta riskitilanteilta eikä kukaan pahoita mieltään, jos eläin haluaa toisinaan vetäytyä omiin oloihinsa hänelle varattuun lepopaikkaan.

Erytisopetuksessa toteutetuista interventioista on jonkin verran tutkimustietoa ja kokemuksia. Päivi Latvala-Sillman kuvaa tapausesimerkissä 2 (s. 38), miten autismin kirjolla olevien lasten erityisluokassa toimittiin Frida-koiran kanssa. Esimerkki kertoo hyvin siitä, miten ammatillisessa eläinavusteisuudessa kuntouttava ja kasvattava toiminta saattavat sekoittua esimerkiksi juuri erityisluokissa.

Tapausesimerkki 2. Koira autismin kirjon lasten luokassa.

Luokassa on opettajan omana lemmikkinä kasvatus- ja kuntoutuskoira Frida, joka on rodultaan seiskarinkoira. Luokalla on viisi 4.–6.-luokkalaista oppilasta, joilla on erilaisia autismin kirjon häiriön oireita, jotka vaikuttavat mm. koulutyöskentelyyn. Luokan erityisopettaja on tarkoituksenmukaisesti kasvattanut ja kouluttanut itselleen koira-avusteiseen pedagogiikkaan sopivan koiran ja Frida on käynyt soveltuvuustesteissä ja työnäytössä.

Opettaja on kouluttanut koira perustotelevaiseksi useita vuosia, ja koira toimii myös käsikäskyillä. Liian nuorta, kouluttamatonta ja vilkasta koira ei voi viedä autismluokkaan ja koiran tulee olla rohkea ja pitää lapsista, eikä se voi olla haukuherkkä tai reagoida helposti yllättäviin tilanteisiin. Opettaja ei koskaan jätä koira luokkaan poistuessaan, vaan koira on aina hänen mukanaan. Koira on luokassa mukana 1–3 päivänä viikossa.

Fridalla on luokassa useita erilaisia tehtäviä. Luokan oppilaat saavat fysioterapiaharjoituksia, kun he hoitavat, leikittävät ja ulkoiluttavat Fridaa. Oppilaiden fyysinen toimintakyky kehittyy, kun Fridan ulkoilutus motivoi heitä liikkumaan. Frida opettaa oppilaille vuorovaikutustaitoja ja siedättää kosketeluun, kun se katsoo heitä silmiin ja sitä voi pajjata. Koira myös reagoi haitalliseen käytökseen, kuten huutamiseen, välttelemällä, ja siten opettaa lapsia käyttäytymään rauhallisesti. Se motivoi oppilaita istumalla vieressä, kun he tekevät koulutehtäviä. Frida motivoi opiskeluun myös siten, että leikkihetkiä sen kanssa käytetään palkintona opiskelun jälkeen. Frida on vaikuttanut myönteisesti myös koululuokan ilmapiiriin. Ilmapiiri on luokassa rauhallisempi ja koiran läsnäolo rentouttaa oppilaita saaden heidät myös suoriutumaan paremmin koulutyöskentelystä. Lisäksi luokan merkitys on muuttunut muiden koululaisten silmissä: luokkaan voi tulla matalalla kynnyksellä leikkimään erityisoppilaiden – ja Fridan kanssa.

Lue lisää Fridan toiminnasta luokassa Päivi Latvala-Sillmanin artikkelista *Kasvatus- ja kuntoutuskoira autismluokassa* teoksessa *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (Ikäheimo 2015).

5.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset ja muut toimipaikat

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoissa eläimet ovat useimmin mukana joko vapaaehtoistoimijoiden vierailujen yhteydessä tai ammatillisesti työtä toteuttavan terapeutin tai sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ottavat yleensä asiakkaita vastaan kuntoutusta tarjoavien

yrittysten toimitiloissa ja muissa laitospöissöissä paikoissa tai kotonaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksissa, asumisyksiköissä ja muissa toimipöisteissä voi myös vierailia eläinavusteista terapiaa toteuttava puhe-, fysio-, toiminta- tai psykoterapeutti tai sosiaalityöntekijä, joka voi toimia joko itsenäisesti asiakkaan kanssa tai osana tiimiä, jossa on muitakin ammattilaisia mukana.

Sairaaloissa ja kuntoutuskeskuksissa tai muissa tiloissa, jossa saattaa olla heikkokuntoisia ihmisiä, toteutettavat eläinavusteiset interventiot vaativat ehkäpä eniten etukäteispöhdintää ja valmisteluja. Eläimen vierailut tai eläinavusteisen terapian toteuttaminen tällaisissa tiloissa on täysin mahdollista ja niistä on paljon positiivisia kokemuksia. Esimerkiksi terveyskeskuksen vuodeosastolla pystyttiin toteuttamaan asiakkaan palliatiivinen hoito, niin että lemmikkikoira oli mukana osastolla. Samoin lastensairaaloissa eläinten vierailuja ja terapeuttisia interventioita on toteutettu onnistuneesti. Tapausesimerkissä 3 kuvataan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä kahdessa erilaisessa sairaalayksikössä toteutettuja interventioita.

Tapausesimerkki 3. Koira-avusteinen toiminta sairaalassa.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä (HUS) lastenpsykiatrialla on otettu käyttöön viralliseksi hoitomenetelmäksi koira-avusteinen työskentely. Sairaalan arjessa se tarkoittaa sitä, että työhönsä soveltuviksi osoittautuneet koirat voivat työskennellä ohjaajansa kanssa osana psykiatrista hoitoa osastoilla. Ideana on hyödyntää lasten psykiatrisessa hoidossa ja kuntoutuksessa sitä, että koiran läsnäolo rentouttaa terapiatilanteita ja vähentää jännitystä, motivoi lapsia paremmin sekä parantaa vuorovaikutusta terapeutin ja lapsen sekä perheen välillä. Koira-avusteinen työskentely toteutetaan ennalta sovitusti sellaisten lasten ja perheiden kanssa, joille se tuntuu luontevalta. HUS lastenpsykiatrialla työskentelevät koirat ovat rotunsa ja luonteensa puolesta erilaisia, jotta jokaisen asiakkaan tavoitteiseen ja hoitoon sopiva työskentelymuoto on helpompi löytää.

Samoin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä (HUS) Silmätautien lastenyksikössä toteutettiin kokeilu, jossa kasvatus- ja kuntoutuskoira Kenda vieraili ohjaajansa kanssa osastoilla. Vaikka koiran vierailuilla ei ollut varsinaista hoidollista tavoitetta, osoitti kokeilu kuitenkin, että koirat voivat turvallisesti vierailia myös sellaisilla sairaalan osastoilla, joissa tehdään kirurgisia ja muita erityistä hygieniää vaativia toimenpiteitä. Koiran vierailujen aikana lapset saivat leikkiä koiran kanssa ja tehdä sen kanssa erilaisia tehtäviä, kuten nopanheittoa. Kokeilusta saatujen kokemusten perusteella Kenda-koiran vierailut lisäsivät vaikeita silmänsairauksia sairastavien asiakkaiden ja heidän perheidensä hyvinvointia sairaalassa.

Palvelutaloissa tai asumisyksiköissä tapahtuvat eläinavusteiset interventiot voivat olla moninaisia. Joissakin kodinomaisissa yksiköissä saattaa olla omia tai yhteisiä lemmikkejä tai henkilökunnan lemmikki voi olla osa yhteisöä. Lisäksi palvelutaloissa tai muissa yksiköissä saattaa olla esimerkiksi kanoja tai lampaita kesää viettämässä ja asukkaat voivat osallistua niiden hoitamiseen osana esimerkiksi toimintaterapiaa.

Virkistystoimintana toteutettavat vapaaehtoisten vierailut tai ammattimaisemmin toteutetut terapiat laitospäristössä vaativat etukäteen suunnittelua ja tiettyjen turvallisuuden liittyvien asioiden huomiointia. Jotta eläinavusteisista interventioista olisi mahdollisimman paljon iloa ja mahdollisimman vähän vaivaa kaikille, on suositeltavaa, että kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä, joissa toteutetaan eläinavusteisia interventioita, on nimetty vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö koordinoi ja suunnittelee toimintaa yhdessä eläinavusteisia menetelmiä tuntevan ammattilaisen kanssa. Tässä käsikirjassa olevassa vastuuhenkilön muistilistassa (tietolaaatikko 5, s. 43) on konkreettisia vinkkejä vastuuhenkilön roolia varten.

Kaikkien interventioihin osallistuvien asiakkaiden on tärkeä saada etukäteen tietoa vierailuista ja lisäksi tulee varmistaa, että he myös haluavat osallistua toimintaan. Asiakkaan hoitoon osallistuva tiimi vastaa asiakkaan tai omaisten suostumuksesta eläinavusteiseen toimintaan osallistumisesta. Tiimiin voi kuulua esimerkiksi vastuuhenkilö, eläimen kanssa työskentelevä ohjaaja ja asiakas ja/tai hänen omaisensa.

Vastuuhenkilön kannattaa myös pohtia yhdessä eläimen ohjaajan kanssa vastuu- ja vakuutusasiat kuntoon ja laatia selkeät toimintaohjeet henkilökunnalle. Vakuutusyhtiöt eivät ainakaan toistaiseksi tarjoa erityisiä vakuutuspaketteja eläinavusteisia interventioita varten, mutta jotkut yhtiöt tarjoavat eläimen ohjaajana toimivalle laajennettua vastuuvakuutusta. Tästä huolimatta vastuunjakoon liittyvät asiat on hyvä sopia myös laitoksen henkilökunnan kanssa ja kertoa asiakkaalle vastuunajosta. Sopimalla vastuut selvästi etukäteen, voidaan välttää turhat epäselvyydet, jos vahinkoja sattuu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksissa on erityisen tärkeää huolehtia eläimen terveyteen ja hygieniaan liittyvistä asioista, mutta myös tilojen käyttö on tärkeä osa kokonaisuutta. Eläin ei saa oleskella tiloissa (tai niiden välittömässä läheisyydessä), jossa on hyvin heikkokuntoisia potilaita, joiden terveyden eläimen mahdollisesti kantamat taudinaiheuttajat voivat vaarantaa. Tällaisia ovat esimerkiksi syöpähoito- ja palovammaosastot sairaaloissa. Lisäksi eläin ei saa oleskella edes lyhyitä aikoja tiloissa, joissa käsitellään sairaalan instrumentteja, vaatteita, lääkkeitä tai ruokaa.

Vastuuhenkilön kannattaa laatia hygieniaan liittyvät asiat sisältävät toimintaohjeet sekä eläimen ohjaajalle että laitoksen muulle henkilökunnalle. Vaikka eläimen ohjaajat ovat ammattilaisia ja osaavat huomioida hygieniaan liittyvät asiat, on tärkeää, että toimitanympäristöön liittyvät erityspiirteet ja yksityiskohdat varmistetaan keskustelemalla henkilökunnan ja/tai vastuuhenkilön kanssa. Tämä on erityisen tärkeää, jos eläimen ohjaaja ei ole terveydenhuoltoalan ammattilainen. Lisäksi on hyvä pitää huolta itsearviointista sosiaali- ja terveydenhuollon virallisen omavalvonnan ohella. Itsearviointina voi pitää kirjaa eläimen ja ohjaajan vierailuista laitoksessa, jotta toimintaa voidaan seurata ja kehittää edelleen turvallisuus huomioiden. Olennaista on kirjata ylös myös mahdollisesti vastaantulevat hankalat tilanteet, vahingot tai läheltä piti -tilanteet sekä pohtia niiden perusteella toiminnan kehittämistä. Tässä käsikirjassa luvussa 7 on ohjeita itsearvioinnin tueksi.

5.3 Maatilat ja tallit

Maatiloilla ja talleilla voidaan toteuttaa monenlaisia eläinavusteisia interventioita. Talli tai maatila voi olla sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisen toimintaympäristö siinä missä kuntoutusta tarjoavien yritysten tilat tai kotikin. Lisäksi maatiloilla ja talleilla toteutetaan eläinavusteista toimintaa ostopalveluna esimerkiksi siten, että asiakkaat tulevat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen kanssa eläinavusteisen toiminnan pariin maatilalle tai tallille ja eläimen ohjaaja on maatilalan henkilöstöä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesilla on ohjeistus kuluttajille suunnattavissa eläinpalveluissa huomioitavista turvallisuusasioista, joihin sisältyy turvallisuusasiakirja, riskien arviointi ja onnettomuuskirjanpito. Nämä koskevat kaikkea maatiloilla ja talliympäristössä tapahtuvaa toimintaa. Näitä ohjeita kannattaa soveltaa myös talli- ja maatilaympäristössä toteutettavien eläinavusteisten interventioiden turvallisuuden takaamiseksi. Suomen Ratsastajainliiton (SRL) laatutallikriteerit auttavat hahmottamaan talliympäristön turvallisuusasioita.

Talleilla ja maatiloilla toteutettavissa interventioissa pitää huolehtia siitä, että vastuista ja vakuutusten kattavuudesta on keskusteltu toimijoiden kesken, etenkin jos sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaita tulee ostopalveluna. Vastuista on hyvä sopia kirjallisesti ja isommissa yksiköissä vastuuhenkilö on hyvä ajatus myös talleilla ja maatiloilla.

Eläinavusteisten interventioiden toteutuksessa näissä toimintaympäristöissä tulee olla myös toimintasuunnitelma siitä, mitä on tarkoitus tehdä, minkälaisen asiakkaiden kanssa, ketkä toimintaa toteuttavat ja minkälaisia riskejä intervention toteuttamiseen voi liittyä. Vaikka talleilla ja maataloilla huolehditaan jo valmiiksi asiakkaiden turvallisuudesta monella tavalla, on eläinavusteisten interventioiden suhteen arvioitava myös asiakkaiden toimintakykyä ja erityistarpeita.

Erytisryhmien kanssa työskennellessä täytyy kiinnittää huomiota siihen, että kaikki suunnitellut toiminnot ovat osallistujille esteettömiä, toimintaa ohjaavia ihmisiä on tarpeeksi ja heidän ammattaitonsa on tarkoituksenmukainen. Eläinavusteisiin interventioihin osallistuvilla erityisryhmillä voi myös olla tarpeita erilaisille apuvälineille tai muille erityisjärjestelyille ja näiden osalta on tärkeää varmistaa tiedonkulku eri osapuolten välillä. On myös todella tärkeää tiedostaa, että asiakkailla saattaa olla erilaisia toimintakyvyn vajauksia ja voimavaroja ei ehkä aina ole kaikkeen suunniteltuun toimintaan.

Virallisten, toimintaan joka tapauksessa kuuluvien turvallisuusasiakirjojen ohella, talli ja maatilaympäristöissä kannattaa toteuttaa erikseen itsearviointia eläinavusteisten interventioiden osalta. Itsearviointina voi pitää kirjaa käynneistä, niiden ajankohdasta, tavoitteesta, toteuttajasta sekä mahdollisista ongelmatilanteista. Kirjanpidossa voidaan soveltaa esimerkiksi tässä käsikirjassa luvussa 9 olevaa eläinavusteisen intervention päiväkirjaa tai prosessikuvausta. Olennaista on kirjata ylös onnettomuuksien lisäksi myös mahdollisesti vastaantulevat hankalat tilanteet, vahingot tai läheltä piti -tilanteet sekä pohtia niiden perusteella toiminnan kehittämistä.

5.4 Vastuuhenkilön muistilista

Vastuuhenkilön nimeäminen auttaa toiminnan kehittämisessä, kun kaikki suunnitteluun ja koordinointiin liittyvä työ ei ole vain eläimen ohjaajan vastuulla. Vastuuhenkilön on hyvä tuntea vähintään eläinavusteisten interventioiden peruseriaatteet, jotka voi opiskella esimerkiksi tämän käsikirjan avulla perehtymällä etenkin vastuuhenkilön muistilistaan. Kaiken kaikkiaan, on tärkeää, että toiminnan tarkoitusta ja tavoitteita arvioidaan yhdessä vastuuhenkilön, eläimen ohjaajan ja mahdollisen muun henkilökunnan kanssa. Eläinavusteisten interventioiden itsearviointi on tärkeää toiminnan turvallisuuden, eläimen ja ihmisten työhyvinvoinnin ja eettisen kohtelun sekä avoimuuden kannalta ja tässäkin vastuuhenkilö voi auttaa. Luvussa 7 annetaan ohjeita ja vinkkejä itsearviointiin. Tietolaatikossa 5 (s. 43) on kooste siitä, mitä eläinavusteisessa interventiossa toimiva vastuuhenkilön on otettava huomioon.

Tietolaatikko 5. Vastuuhenkilön muistilista.

- Vastuuhenkilö koordinoi eläinavusteisten interventioiden järjestämistä yksikössä, pitää kirjaa toiminnasta ja tarkastelee toiminnan kokonaisuutta.
- Toimintasuunnitelman laatiminen mahdollisesti yhdessä eläinavusteisia menetelmiä tuntevan ammattilaisen kanssa.
- Tilanteesta riippuen, toimintasuunnitelman voidaan kirjata esimerkiksi vierailujen tai terapeuttien harjoitusten aikataulutus ja sisältö, hygieniaan ja liikkumiseen liittyvät toimintaohjeet, vakuutusten ja vastuiden jakautuminen sekä toiminnan laajemmat tavoitteet yksikössä.
- Arvioidaan, missä tiloissa eläin voi olla ja miten sinne kuljetaan eläimen kanssa. On suositeltavaa, että reitti on mahdollisimman lyhyt, jolloin ulkopuoliset altistuvat mahdollisimman vähän eläimen allergeeneille
- Huolehditaan asiakkaiden esteettömästä liikkumisesta toimintaympäristössä.
- Itsearvionnin apuna pidetään kirjaa käynneistä, niiden ajankohdasta, tavoitteesta ja vierailun tai terapiakäynnin toteuttajasta sekä mahdollisista ongelmatilanteista. Kirjanpidossa voidaan soveltaa esimerkiksi tässä käsikirjassa olevaa eläinavusteisen intervention päiväkirjaa. Olenaista on kirjata ylös myös mahdollisesti vastaantulevat hankalat tilanteet, vahingot, onnettomuudet tai läheltä piti -tilanteet sekä pohtia niiden perusteella toiminnan kehittämistä.
- Vakuutusasiat sovitaan yhdessä eläimen kanssa toimivan ohjaajan kanssa ja niistä on hyvä keskustella myös yksikön johdon kanssa. Varmistetaan, että kaikki osalliset ovat tietoisia vastuukysymyksistä.
- Asiakkaan yksityisydensuoja ja suostumus tulee ottaa huomioon, kun toimintaa suunnitellaan. Tämä korostuu etenkin sellaisessa toiminnassa, johon osallistuu useampia asiakkaita kerralla.
- Asiakastietolomake, jossa on esimerkiksi lähiomaisten tiedot, on hyvä olla ainakin silloin kun toimintaa toteutetaan yksityisesti.
- Eläimen ohjaajan on hyvä tietää yksikön tietosuojaan liittyvät käytännöt, jos jostakin syystä on tarpeellista esimerkiksi lähettää asiakastietoja toimijoiden välillä.

5.5 Lisää tietoa laatusuosituksista ja ohjeista

- [Suomalainen Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja](#) tarjoaa hyviä ohjeita turvallisuusasiakirjojen laatimiseen sekä käytännönläheisen tavan pohtia maatalo- ja talliympäristössä toteutettavien eläinavusteisten interventioiden turvallisuuteen, laadukkuuteen ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä.
- Kennelliitto on laatinut [lukukoiratoiminnalle erilliset laatusuositukset \(kennelliitto.fi\)](#).
- Opetushallitus, Allergia-, iho- ja astmaliitto ry, Kennelliitto ry ja Koirat kasvatusta- ja kuntoutustyössä ry ovat laatineet yhteistyössä [ohjeistuksen koirien kanssa työskentelyyn oppilaitoksissa \(oph.fi\)](#)
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes [ohjeistaa eläinpalvelujen turvallisuuteen liittyvissä asioissa \(tukes.fi\)](#) kattavasti.
- [Ratsastajainliiton laatutallikriteereissä](#) on koostettu talliympäristöön liittyviä turvallisuusohjeita ja eläimenpitoon liittyviä laatuvaatimuksia.

6 Eläimen ja ohjaajan koulutus ja soveltuvuus

Eläinavusteisten menetelmien käyttäminen, niin ammatillisesti kuin vapaaehtoistyössä, vaatii ohjaajalta ymmärrystä ihmisen ja eläimen välisestä vuorovaikutuksesta, eläinten käyttäytymisestä ja elekielestä sekä tiettyä herkkyyttä tulkita eläimiä ja ihmisiä vuorovaikutustilanteissa.

Eläinavusteisia menetelmiä voi opiskella erilaisissa täydennyskoulutuksissa, josta osa on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon tai opetuksen ammattilaisille, mutta osa sopii yhtä hyvin vapaaehtoisille. Varsinkin ammatillisessa eläinavusteisuudessa täydennyskoulutuksen hankkiminen on usein välttämätöntä, jotta ohjaaja tiedostaa mitä kaikkea eläinavusteisten menetelmien avulla voi tehdä erilaisten asiakkaiden kanssa ja mitä on huomioitava interventioiden eettisyyden ja turvallisuuden suhteen.

Täydennyskoulutusta voi hankkia itselleen enemmänkin ja sen lisäksi on hyvä opiskella myös itsenäisesti tutustumalla eläinavusteisista interventioista kirjoitettuihin oppaisiin, tutkimuksiin ja muuhun kirjallisuuteen sekä arvioimalla omaa toimintaa järjestelmällisesti (opastusta itsearviointiin löytyy luvusta 7). Tämän käsikirjan jokaisessa luvussa on listattu lisätietoa erilaisista aiheista ja lisäksi luvussa 8 on koottuna

aihealueittain kirjallisuutta, josta on hyötyä kaikille eläinavusteisia interventioita toteuttaville. Alan kansainväliset ja kotimaiset yhdistykset välittävät myös tietoa erilaisissa seminaareissa ja tapahtumissa. Etenkin ammattilaisten on syytä myös huomioida, että eläinavusteiset interventiot kehittyvät nopeasti ja tutkimustietoa tulee jatkuvasti lisää. Itsenäistä opiskelua ja oman ammattitaidon kehittämistä ei siis kannata unohtaa täydennyskoulutuksen jälkeenkään.

Tässä käsikirjan luvussa kerrotaan ohjaajan ja eläimen koulutuksesta ja soveltuvuudesta eläinavusteisten interventioiden toteutukseen.

6.1 Eläimen soveltuvuus ja koulutus tehtäviinsä

Eläinavusteiseen työskentelyyn soveltuvat monenlaiset eläimet, vaikka eniten onkin toimittu koirien, kissojen, hevosten ja muiden maatilan eläinten kanssa. Erilaisten eläinten lajityypillinen käyttäytyminen pitää kuitenkin ottaa huomioon ja pohtia minkälaisissa interventioissa voidaan toimia esimerkiksi laumaeläinten kanssa. Jos lauma on eläimelle tärkeä turvallisuutta tuottava tekijä, ei eläintä voi viedä laumastaan erillään esimerkiksi vierailulle sairaalaan. Toisaalta laumaeläinten käyttäytymisen seuraamisesta ja sen mallintamisesta ihmisten väliseen vuorovaikutukseen voi olla paljonkin hyötyä ja iloa asiakkaalle. Eläinten käyttäytymisen ja hyvinvoinnin tutkimus on edennyt paljon. Siitä huolimatta monien harvinaisempien eläimien lajityypillisestä käyttäytymisestä ja esimerkiksi stressin kokemisesta tiedetään hyvin vähän. Siksi villieläinten ja harvinaisempien eläinten käyttöä eläinavusteisissa interventioissa ei suositella.

Suomessa ei ole viranomaista, joka valvoisi eläinavusteisissa interventioissa toimivien eläinten soveltuvuutta työhönsä, mutta muutamat alan järjestöt järjestävät soveltuvuustestejä. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry testaa eläinavusteiseen terapiaan ja pedagogiikkaan koulutettavien koirien soveltuvuutta toimeensa. Kun koira on todettu soveltuvaksi, alkaa sen koulutus työhönsä yhdessä ohjaajan kanssa ja lopuksi koirakko suorittaa työnäytön, jossa osoittavat miten koiran ja ihmisten vuorovaikutus toimii käytännön terapiatilanteissa. Vapaaehtoistyön osalta ainakin Suomen Karvakaverit ry testaa koirien ja muiden eläinten soveltuvuutta eläinavusteiseen toimintaan ja Kennelliitto testaa kaverikoiriksi ja lukukoiriksi haluavat koirakot.

Soveltuvuustesteissä kiinnitetään huomiota ohjaajan ja koiran tai muun eläimen yhteistyön ja vuorovai-
kutuksen sujuvuuteen ja ohjaajan tapaan toimia eläimen kanssa, eli kuinka hän osaa positiivisen vahvis-
tamisen keinoin houkuttaa eläintä tekemään erilaisia harjoitteita. Lisäksi eläintä tarkkaillaan ilman sen
ohjaajaa, jotta sen käyttäytymistä tuntemattomien ihmisten kanssa voidaan arvioida. Eläimen perus-
luonteen ja käytöksen arvioinnissa päähuomio kohdistuu yleisolemuksen ohella sen reagoitiherkkyy-
teen erilaisissa yllättävissä tilanteissa. Lisäksi arvioidaan sitä, miten eläin palautuu näistä mahdollisesti
stressaavista tilanteista. Testitilanteessa eläimen tulee osoittaa nauttivansa toiminnasta ja ihmisten
kanssa olemisesta. Ei siis riitä, että eläin vain sietää tilannetta. Testin alussa tai sen aikana haastatellaan
ohjaajaa hänen aiemmasta kokemuksestaan eläinavusteisesta toiminnasta ja ajatuksistaan siitä, millaista
eläinavusteista toimintaa on suunnitellut tekevänsä.

Esimerkiksi Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry on tehnyt ammatilliseen eläinavusteisuuteen tähtää-
vää koulutusta pitkään. Ammatilliseen eläinavusteiseen työhön tähtäävät ja yhdistyksen soveltuvuustes-
tissä soveltuvaksi arvioidut koirakot jatkavat koulutusta joskus pitkäänkin. Vasta sitten, kun koirakko on
kasvanut kuntoutus- tai kasvatustyöhön yhdessä, ja ohjaaja on käynyt täydennyskoulutuksen, he antavat
niin sanotun työnäytön. Työnäytössä koirakkoa tarkkaillaan tekemässä työtään asiakkaan kanssa ja, jos
työnäyttö hyväksytään, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry myöntää heille diplomin.

Hevosille tarkoitettuja luonnetestejä on kehitelty eri puolilla maailmaa ja kansainvälisissä suosituksissa
on ehdotettu tiettyä koeaikaa terapian tueksi otettaville hevosille. Suomessa ei tällä hetkellä kuitenkaan
testata eläinavusteisiin interventioihin osallistuvia hevosia samaan tapaan kuin koiria, mutta hevosen
soveltuvuutta erilaisten asiakkaiden toimimiseen käsitellään ratsastusterapeuttien ja sosiaalipedagogi-
sen hevostoiminnan koulutuksissa.

Eläimen testaaminen soveltuvaksi eläinavusteisiin interventioihin on aina vasta ensimmäinen askel eten-
kin ammattilaisille. Jotta eläimen kanssa voi toteuttaa erilaisia eläinavusteisia menetelmiä monipuolisesti
ja ennen kaikkea eläimen eettinen kohtelu huomioiden, täytyy eläintä kouluttaa sekä oppia ymmärtä-
mään sen yksilöllistä käyttäytymistä, luonnetta ja tapaa osoittaa esimerkiksi stressin merkkejä.

6.2 Eläinavusteisten menetelmien täydennyskoulutus ihmisille

Eläinavusteisuutta ammatillisesti toteuttavilla ihmisillä on oma sosiaali- ja terveydenhuollon tai kasvatus- ja opetusalan koulutus, jonka osana he toteuttavat toimintaa eläinten kanssa. Ammattilaisille on olemassa erilaisia täydennyskoulutuksia eläinavusteisuuden saralla ja ne järjestetään usein järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyönä. Esimerkiksi Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK) järjestävät täydennyskoulutusta, joka täytyy olla käytynä ennen kuin koirakko voi osallistua yhdistyksen työnäyttöön. Ratsastusterapeutit ry ja Ypäjän hevosopisto järjestävät ratsastusterapeutin täydennyskoulutusta, jonka edellytyksenä on sosiaali- ja terveysalan pohjakoulutus.

Yleisemmät eläinten hoitoon ja koulutukseen liittyvät tutkinnot, kuten eläinten hoitajan/kouluttajan ammattitutkinto, eläintenhoidon erikoisammattitutkinto tai käyttäytymisanalyysiperusteinen eläinkouluttajien koulutus antavat tarvittavaa tietopohjaa eläinten käyttäytymisen ja kouluttamisen ymmärtämiseksi. Oppilaitosten tarjoamat Green Care opinnot ovat myös hyvä pohja. Lisäksi tarjolla on useita erilaisia maksullisia yksityisten koulutusyritysten järjestämiä koulutuksia, joista jotkut on kehitetty Suomessa ja toiset lisensoitu kansainvälisten organisaatioiden kehittämistä koulutuksista. Myös nämä koulutukset toimivat hyvänä täydennyskoulutuksena eläinavusteisuudesta kiinnostuneille.

Osa tarjolla olevista koulutuksista sopii erinomaisesti myös vapaaehtoistyötä tekeville, ja yhdistysten toteuttaman eläimen soveltuvuustestauksen yhteydessä myös yleensä kysellään motivaatiosta ja alan tuntemuksesta. Kennelliiton ja Suomen karvakaverit ry:n verkkosivut tarjoavat lisätietoa, mutta vapaaehtoistoimintaan mukaan haluavan on tärkeää myös itsenäisesti opiskella ja selvittää minkälaisen ihmisten parissa toimintaa eläimen kanssa toteuttaa. Myös vapaaehtoistoimijan on tärkeää ymmärtää, miten esimerkiksi muistisairaat vanhukset tai autismin kirjon lapset hyötyisivät vuorovaikutuksesta eläimen kanssa ja mitä erilaisia asioita heidän kanssaan työskennellessä pitää ottaa huomioon. Tämä käsikirja tarjoaa myös paljon lisää luettavaa luvussa 8. Vierailuja järjestävien yksiköiden henkilökunnalta kannattaa myös kysellä asiakasryhmästä enemmän.

Oheinen lista kokoaa erilaisia eläinavusteisten menetelmien täydennyskoulutuksia ja muuta alan koulutusta. Listassa on sellaisia kouluttajatahoja ja koulutuksia, jotka tämän käsikirjan julkaisuaikaan olivat käynnissä:

- Ratsastusterapeutit ry ja Ypäjän hevosopisto järjestävät ratsastusterapeutin täydennyskoulutusta, jonka edellytyksenä on sosiaali- ja terveysalan pohjakoulutus.
- [Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutusta](#) tarjoavat Itä-Suomen yliopisto yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan opiston sekä Ylä-Savon ammattiopiston kanssa. Lisäksi Hämeen ammattikorkeakoulu yhteistyössä Ypäjän hevosopiston kanssa.
- Koirat kasvatus ja kuntoutustyössä ry järjestää [ammattimaiseen työskentelyyn tähtääville koirakoille soveltuvuustestejä ja työnäyttöjä](#) sekä yhteistyössä JAMKin kanssa täydennyskoulutusta.
- Metsäkylän ratsastuskoulu järjestää [sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutusta](#) sekä ratkaisukeskeisen luonto- ja eläinavusteisen työnohjaajan koulutusta.
- Suomen Karvakaverit ry tekee [soveltuvuustestejä muillekin eläimille kuin koirille](#) osana vapaaehtoistoiminnan koordinoitua.
- Kennelliitto tekee [koirien luonnetestejä ja koordinoi kaveri- ja lukukoiratoimintaa](#) sekä testaa vapaaehtoistoimintaan osallistuvia koiria.
- Alfa Partners oy järjestää [Eläinavusteinen valmentaja -koulutusta](#) eri puolilla Suomea toimivien yhteistyötahojen kanssa.
- Finska terapihundskolan järjestää erilaisia [perus- ja jatkokursseja eläinavusteisesta toiminnasta, -terapiasta ja -pedagogiasta](#): DAA (Dog Assisted Activity), koira-avusteisen toiminnan jatkokurssi (DAT Dog Assisted Therapy) ja Koira-avusteinen pedagogiikka (DAP Dog Assisted Pedagogy).
- Koulutuskeskus Salpaus Lahdessa järjestää [ammattimaisen koira-avusteisen toiminnan koulutusta](#).
- [Sosiaalipedagogisen koiratoiminnan koulutuksia](#) järjestää Suomen Hoivakoira.
- [Eläinavusteinen EASEL](#) (Experimental Social Emotional Learning and Therapy) on integratiivista tunnetaitokasvatusta ja terapiaa, jossa opitaan tunnetaitoja eläinten, hevosen, yhteisön ja ympäristön avulla. Koulutusta järjestää Suomessa EASEL Training oy.
- Voimatassu ry tuottaa [toiminnallisia materiaaleja sekä koulutuksia sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden ammattilaisille](#).

7 Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus, itsearviointi ja vaikuttavuuden arvioiminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset suunnittelevat ja kirjaavat omia asiakasprosessejaan eri yhteyksissä vaaditulla tasolla sekä käyttävät usein oman ammattialan tavoitteenasettelun ja tavoitteiden toteutumisen tai toiminnan arvioinnin mittareita. Eläinavusteisuutta ammatillisesti harjoittavien olisi kuitenkin erittäin tärkeää suunnitella, arvioida ja mitata myös eläinavusteisuuden osuutta interventiossa, jotta tämä osa toiminnasta olisi läpinäkyvämpää sekä asiakkaalle itselleen että rahoittajille ja asiakkaan hoitoon osallistuvalla verkostolle.

Vapaaehtoistoiminnassa tai koulutuksen ja kasvatuksen sekä muiden ammattialojen eläinavusteisissa interventioissa ei aina ole valmiita rakenteita toiminnan suunnittelulle ja itsearviointille, mutta niissäkin on tärkeää panostaa toiminnan suunnitteluun, itsearviointiin ja vaikuttavuuden pohtimiseen. Myös vapaaehtoistoiminnassa on hyvä pysähtyä pohtimaan, mitä esimerkiksi vierailuilla tavoitellaan ja voisiko niiden vaikutuksia arvioida ja kehittää siten toimintaa.

Tässä käsikirjan luvussa kerrotaan tarkemmin eläinavusteisten interventioiden suunnitelmallisuudesta ja itsearviointista sekä tarjotaan malleja oman toiminnan prosessien kirjaamiseen ja arvioimiseen. Tehtävänä on pohtia oman toiminnan suunnitelmallisuutta. Lisäksi käsikirjan lopussa, luvussa 9, löytyy mallit kahdesta erilaisesta lomakkeesta, joita voi soveltaa itsearviointissa.

7.1 Suunnitelmallisuuden ja itserviointin merkitys eläinavusteisissa interventioissa

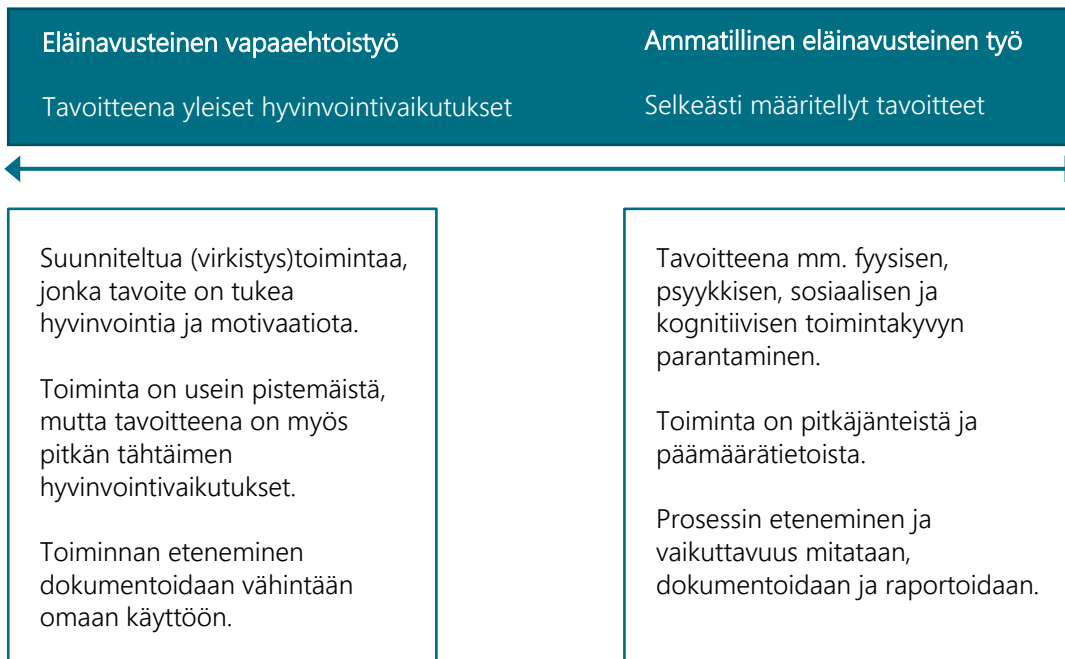
Eläinavusteisten interventioiden järjestelmällinen seuraaminen ja itsearviointi edesauttaa alan kehittymistä ja hyödyttää kaikkia toimijoita. Työn suunnittelusta ja järjestelmällisestä itsearviointista on hyötyä paitsi oman palvelutoiminnan kehittämisen kannalta, myös intervention asiakkaisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin näkökulmasta. Vaikka interventiota toteuttaisi yksittäinen terapeutti tai pieni joukko ammattilaisia tai vapaaehtoisia ja tuntuu siltä, että kaikki tietävät mitä tehdään, on järjestelmällisestä toiminnan seurannasta monenlaisia hyötyjä. Ilman seurantaa ei ole helppoa nähdä suurempia kokonaisuuksia, havaita mitkä osat interventiossa ovat toimivia tai vähemmän toimivia tai miettiä mitä voisi tehdä toisin.

Eläinavusteisten interventioiden laajemman kehittämisen kannalta toiminnan järjestelmällinen seuraminen on tärkeää ja edesauttaa menetelmien läpinäkyvyyttä ja tieto auttaa vahvistamaan ymmärrystä siitä, että toiminnalla voidaan saada hyviä tuloksia eri asiakasryhmien kohdalla. Järjestelmällisen itsearvioinnin tuomaa tietoa voi hyödyntää myös omassa liiketoiminnassa. Se auttaa kuvaamaan asiakkaalle ja rahoittajalle toiminnan vaikuttavuutta. Rahoittajat vaativat usein toiminnan vaikuttavuuden osoittamista ja järjestelmällinen itsearviointi voi hyödyttää kilpailutilanteissa. On myös erittäin tärkeää, että asiakkaat ymmärtävät minkälaisesta toiminnasta on kyse ja itsearvioinnista on hyötyä oman toiminnan kuvaamisessa asiakkaalle.

Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus sekä näiden tiedostaminen ja dokumentointi, ovat keskeisessä roolissa oman toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa. Ammatillinen eläinavusteinen työ on aina suunnitelmallista ja yleensä osa kuntoutussuunnitelmaa eläinavusteisessa terapiassa. Opetuksessa eläinavusteiset menetelmät ovat osa opetussuunnitelman toteutusta ja esimerkiksi erityisoppilaille koira-avusteisuus voidaan merkitä osaksi henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Vapaaehtoistyössä taas voidaan toimia vähemmän järjestelmällisesti, mutta silloinkin on tärkeää suunnitella toimintaa ja pysähtyä pohtimaan, miksi työtä tehdään ja miten se tuottaa hyötyä asiakkaille. Tarkasti määritellyt tavoitteet ja dokumentointi ovat ammatillisen työskentelyn edellytys, kun taas vapaaehtoistoiminnassa tavoitteet ja raportointi ovat yleisemmällä tasolla.

7.2 TEHTÄVÄ 3: Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus

Tässä tehtävässä tarkoituksena on pohtia sitä, miten suunnittelet, dokumentoit ja arvioit eläinavusteista interventiota. Mihin kohtaan janaa oma työtapasi sijoittuu ja vaihtelee se yksittäisten asiakkaiden tai asiakasryhmien välillä? Kuvion 4 (s. 51) avulla voit hahmottaa oman toimintasi tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden astetta.

Kuvio 4. Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus ja dokumentointi.

Ammatillisessa eläinavusteisuudessa toiminnalla on selkeä rakenne, eli ennalta määritelty suunnitelma siitä, mitä interventiolla tavoitellaan, miten se etenee ja miten sitä toteutetaan. Tämä suunnitelma voi tuki muuttua matkan varrella yksittäisen asiakkaan kanssa. Myös vapaaehtoisvoimin toteutettua eläinavusteista toimintaa tulee johdonmukaisesti suunnitella ja usein etenkin toiminnan jatkuvuus voi olla asiakkaalle tärkeää. Vastuhenkilö vapaaehtoistoimintaa järjestävässä yksikössä voi ottaa vastuun suunnittelusta yhdessä vapaaehtoisen kanssa.

Ammatillisessa eläinavusteisuudessa tavoitteet ovat tarkempia ja usein liittyvät johonkin asiakkaan toimintakyvyn osa-alueeseen. Eläinavusteisessa vapaaehtoistoiminnassa puolestaan tavoitellaan yleisemmin hyvinvointia.

Ammatillisessa eläinavusteisuudessa toiminnan vaikutusten arvioinnin avulla voidaan kehittää omaa toimintaa ja arviointi on aina kytköksissä oman ammattialan dokumentoinnin tapoihin, mutta itsearviointina toteutettavassa dokumentoinnissa kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota eläinavusteisuuden erityisluonteeseen osana asiakasprosessia sekä huomioida turvallisuuteen liittyvien asioiden kirjaaminen. Vapaaehtoistoiminnassa vaikutusten mittaaminen ja arviointi ei ole niin systemaattista, mutta itsearviointina toimiva dokumentointi palvelee kuitenkin toiminnan kehittämistä ja turvallisuutta. Vastuhenkilö, asiakas ja/tai omainen tai avustaja sekä toimintaa toteuttava yksikkö saavat lisää tietoa toiminnasta, kun sitä dokumentoidaan ja tämä tekee toiminnasta avoimempaa kaikille osapuolille.

7.3 Itsearviointi ja eläinavusteisen intervention prosessin kuvailu

Eläinavusteisen intervention itsearviointia voi toteuttaa kevyemmällä päiväkirjamuotoisella kirjanpidolla tai kirjaamalla ylös yksityiskohtaisemmin asiakkaan kanssa toteutettuja sessioita osana laajempaa intervention prosessikuvausta. Sekä itsearvioinnin päiväkirjan että laajemman prosessikuvauksen osalta on tärkeää tiedostaa, että asiakkaan tietosuojasta pitää huolehtia myös silloin kun tietoja raportoidaan vain omaan käyttöön. Asiakkaan pitää olla tietoinen siitä, että toimintaa dokumentoidaan ja tietoja pitää säilyttää tietoturvallisesti salasanalla suojattuna ja/tai lukitussa kaapissa.

7.3.1 Itsearvioinnin päiväkirja

Itsearvioinnin päiväkirjan ideana on pitää päivittäin kirjaa siitä, mitä yksittäisen vierailun tai asiakastapaamisen aikana on tehty, ketä on ollut mukana ja kauanko tapahtuma on kestänyt. Lisäksi kirjataan, onko vastaan tullut turvallisuuden kannalta ongelmallisia tai muuten huomioitavia tilanteita. Päiväkirjan pitäminen auttaa seuraamaan toimintaa ja sen kehittymistä asiakkaan, eläimen ja ohjaajan näkökulmista. Päiväkirjan pitäminen sopii sekä vapaaehtoistyöhön että ammattimaisesti eläinavusteisia interventioita toteuttaville. Käsikirjan luvussa 9.1 on malli tällaiselle päiväkirjalle ja sitä voi soveltaa omaan toimintaansa paremmin sopivaksi.

7.3.2 Eläinavusteisen intervention prosessikuvaus

Ammattimaisessa eläinavusteisessa työssä on hyvä seurata ja pohtia laajemmin, mitä interventiossa tapahtuu yksittäisen asiakkaan kohdalla. Ideana prosessin kuvaamisessa on ymmärtää asiakkaassa tapahtuvien muutosten tasolla sitä, millainen vaikutus eläimen ottamisella mukaan interventioon on ollut asiakkaan terveydentilan, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta. Prosessikuvauksen osana voi hyödyntää käsikirjan luvussa 9.2 olevaa lomaketta, jolle voi kirjata intervention aikana toteutettujen sessioiden kulkua.

Prosessikuvausta voi soveltaa erilaisiin tarpeisiin. Ammatillisessa eläinavusteisuudessa koko asiakkaan prosessin järjestelmällinen kuvaus on toiminnan vaikuttavuuden mittaamisen lähtökohta ja osa ammatilaisten työtä muutenkin. Tässä käsikirjassa annettuja vinkkejä voi soveltaa omaan työhönsä parhaiten soveltuvalla tavalla. Kuitenkin myös vapaaehtoistoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä voidaan

hyötyä eläinavusteisen intervention prosessin tarkemmasta pohtimisesta ja sitä voivat toteuttaa esimerkiksi vastuuhenkilöt.

Asiakkaan prosessin laajemmassa kuvaamisessa kannattaa kirjata ylös suhteellisen paljonkin asioita, jotta omaa toimintaa voi seurata järjestelmällisesti. Ideana on lisätä eläminen kanssa toteutettujen sessioiden raportointia siihen asiakkaan prosessista tehtävään raportointiin, jota yleensäkin tehdään. Esimerkiksi asiakastiedot kirjataan ja tavoitteet asetetaan aina, mutta eläinavusteisten menetelmien toteuttamisen voi ottaa järjestelmällisesti osaksi näitä tavanomaisia asiakastyön vaiheita. Prosessikuvauksen ohjeistusta kannattaa soveltaa omalle ammattialalle ja omaan toimintaan sopivaksi sekä hyödyntää mahdollisuuksien mukaan luvussa 9.2 olevan sessiokohtaisen päiväkirjan mallia. Prosessikuvauksessa kannattaa huomioida seuraavia asioita:

- **Toimintaympäristö ja miten erilaisiin riskeihin on varauduttu.** Eriasteisten vaaratilanteiden kirjaaminen on tärkeää laadun kehittämisen näkökulmasta. Oman toiminnan turvallisuutta voidaan kehittää käymällä huolellisesti läpi toiminnassa sattuneet vaara- ja läheltä piti -tilanteet ja miettimällä mistä ne ovat johtuneet ja miten vastaavat tilanteet voidaan jatkossa välttää. Pienetkin havainnot tilanteista, joissa olisi voinut sattua vahinko, kannattaa merkitä ylös.
- **Interventiossa mukana olevat ihmiset ja eläimet.** Prosessin avaamisen kannalta sessiokohtaiseen päiväkirjaan kannattaa kirjata myös ne ihmiset, jotka ohjaavat toimintaa asiakkaiden parissa. Eläimestäkin voi tehdä lajin lisäksi merkintöjä esimerkiksi sen luonteesta ja toimivuudesta asiakkaan tilanteessa tai yksittäisessä sessiossa. Olennaista on ottaa eläimen osuus tavoitteenasettelussa ja tavoitteisiin pääsemisessä mukaan tarkasteluun.
- **Asiakkaan perustiedot ja terveyden tai toimintakyvyn tilanne ennen toiminnan aloittamista.** Asiakkaan tilannetta voidaan kartoittaa esimerkiksi joillakin diagnostisilla mittareilla tai terapia-
muotoon muuten soveltuvilla valmiilla kyselylomakkeilla. Kehitettyjä ja testattuja mittareita löytyy muun muassa toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallisen asiantuntijaverkoston ylläpitämästä TOIMIA-tietokannasta. Tietokanta sisältää kansallisia ja kansainvälisiä mittareita, jotka mittaavat fyysisen ja psykososiaalisen toimintakyvyn sekä työkyvyn osa-alueita.
- **Tavoite johon toiminnalla tähdätään eläinavusteisten menetelmien osuus tavoitteeseen pääsyssä.** Tavoitteenasettelussa on tärkeää huomioida asiakkaan prosessiin liittyvien tavoitteiden ohella se, mitä eläinavusteisuudella tavoitellaan juuri tämän asiakkaan kohdalla. Mitä eläimen

kanssa suunnitellaan tehtävän ja miksi? Tavoitteen asettelussa yleisemmin voi käyttää esimerkiksi Kelan suosittamaa GAS-menetelmää tai jotakin muuta ammattialalle soveltuvaa menetelmää.

- **Eläimen kanssa toteutettavien harjoitusten tai toiminnan sisältö.** Toiminnan avoimuuden ja kehittämisen kannalta on tärkeää kuvata myös harjoitusten ja sessioiden sisältö, eli se mitä konkreettisesti asiakkaan kanssa tehtiin ja miksi tiettyjä asioita tehtiin eläimen kanssa tietyssä vaiheessa ja mikä merkitys tai vaikutus eläimen läsnäololla oli. Kirjanpito siitä kuinka usein harjoituksia ja sessioita järjestetään, kuinka pitkä aikaväli niiden välillä on ja kuinka kauan asiakassuhde kestää. Mikä on eläinavusteisten menetelmien osuus asiakkaan kanssa työskentelyn kokonaisuudessa?
- **Tavoitteiden toteutuminen.** Lopuksi palataan tavoitteisiin ja pohditaan niiden toteutumista sekä ennen kaikkea eläimen roolia koko prosessissa. Lisäksi voidaan pohtia asiakkaan jatkosuunnitelmia ja niiden kommunikoimista läheisille ja/tai muita palveluja järjestäville tahoille.

7.4 Eläinavusteisten menetelmien vaikutusten arviointi omassa työssä

Erilaisten eläinavusteisten menetelmien vaikuttavuustutkimuksen tarkoituksena on, että voidaan tunnistaa eläimen toimintaan tuoma lisäarvo ja se vaikutusmekanismi, jolla tämä toimii. Tutkimuksen ohella interventioiden vaikuttavuutta on yhtä tärkeää tarkastella tilanne- ja asiakaskohtaisesti ja osana omaa palvelumallia eli tapaa toteuttaa eläinavusteisuutta. Vaikuttavuuden mittaaminen liittyy etenkin ammatilliseen eläinavusteisuuteen. Eläinavusteisen intervention vaikuttavuutta voidaan siis mitata yksittäisen asiakkaan prosessia laajempaan kokonaisuuteen, jolloin palvelua pystytään kehittämään systemaattisemmin ja sen avulla voidaan osoittaa palvelun tehokkuus kilpailutuksissa rahoittajalle.

Olennaista interventioiden vaikuttavuuden seuraamisessa on toiminnan piirteiden tunnistaminen; se on lähtökohta kaikelle. Tätä toiminnan seuranta voidaan toteuttaa paitsi päiväkirjan ja koko asiakasprosessin kuvauksen avulla, myös kehittämällä laajemmin oman toiminnan palvelumallia ja siinä käytettäviä vaikuttavuuden mittareita. Tällaisessa laajemmassa vaikuttavuuden arvioinnissa, asiakkaan ja palveluntuottajan havaitsemista välittömistä vaikutuksista voidaan laajenevasti arvioida myös sitä, kuinka toi-

mintu vaikuttaa asiakkaan lähiympäristöön ja laajemmin yhteisöön tai koko yhteiskunnan tasolla kuntoutuksen järjestämiseen. Vaikuttavuutta voidaan siis haluttaessa myös omassa toiminnassa arvioida seuraavien vaikutusketjun askelten pohtimisen avulla:

- **Eläinavusteisen intervention tarve:** minkälaisen asiakkaiden tai asiakasryhmien tilannetta ollaan kohentamassa eläinavusteisen intervention avulla, ja miksi juuri nämä asiakkaat tai asiakasryhmät hyötyisivät eläinavusteisuudesta?
- **Eläinavusteisen intervention tavoite:** mihin ollaan matkalla eli minkälainen konkreettinen muutos halutaan asiakkaan tai asiakasryhmän tilanteeseen? Miten tähän tavoitteeseen aiotaan päästä eli mitä kaikkea konkreettista prosessin aikana tapahtuu eläimen kanssa tai ilman sitä?
- **Eläinavusteisen intervention vaikuttavuusmalli/palvelumalli:** itse kehitetty malli, joka kuvaa sitä polkua, jolla tavoitteeseen tietyn asiakasryhmän kanssa tiettyjen konkreettisten toimien avulla päästään. Vaikuttavuusmalli on tärkeä osa laajemman vaikuttavuuden arviointia, koska sen avulla pyritään vetämään yhteen eri asiakkaiden kanssa tehtyä yksittäistä työtä. Vaikuttavuusmalli on ikään kuin oman toiminnan palvelumalli, jonka avulla voidaan selkeämmin kuvata asiakkaalle ja rahoittajalle intervention luonnetta ja sen vaikuttavuutta.
- **Eläinavusteisen intervention mittari:** Etenkin kuntoutustoiminnassa käytetään valmista mittaristoa systemaattisesti mittamaan sitä, miten hyvin oma palvelumalli toimii, eli miten hyvin eläinavusteinen interventio auttaa tiettyä asiakasryhmää tavoitteiden saavuttamisessa. Mittareina voidaan käyttää eri asiakasryhmille suunnattuja valmiita mittareita oman terapia-alueen toimintatapojen mukaan tai etsiä TOIMIA-tietokannasta uusia mittareita. Mittarina voi hyvin toimia myös systemaattisesti samalla tavalla toteutettava alku- ja loppukysely tai haastattelu. Mittaamisessa voi olla mukana myös asiakkaan omaisia ja esimerkiksi lasten kohdalla tämä on välttämätöntä. Tärkeintä on mitata sitä, miten juuri tässä palvelumallissa eläimen mukana olo vaikuttaa asiakkaan prosessiin.
- **Eläinavusteisen intervention päätöksenteko:** Pidetään huolta myös siitä, että kerätty tieto tulee hyödynnettyä oman työn kehittämisessä. Vaikuttavuuden arvioinnin ja mittaamisen tai vaikuttavuus/palvelumallin pohtimisen tavoitteena ei siis ole mittaaminen sen itsensä vuoksi, vaan sen avulla voidaan seurata tavoitteiden toteutumista, varmistaa toiminnan laatua, auttaa vaikuttavuuden parantumisesta sekä todentaa ja viestiä vaikutuksista. Vaikutusten mittaaminen osoittaa esimerkiksi rahoittajalle, että interventio on kannattava, mutta samalla se antaa arvokasta ja

konkreettista tietoa oman toiminnan kehittämiseen ja asiakkaalle tietoa siitä minkälaisia vaikutuksia hän on toiminnasta itselleen saanut.

7.5 Lisää tietoa toiminnan itsearvioinnista

- Maaseutuuyrittäjyyden HyvinVoi -hankkeen osana on toteutettu [palvelujen vaikuttavuuden mittaamiseen opastava sarja webinaareja sekä työkirja](#) (Tykkyläinen ym. 2020), joista on varmasti hyötyä myös monelle eläinavusteisia interventioita ammatillisesti toteuttavalle.
- Anja Yli-Viikarin (2019) artikkeli [Tutkimuksellisen vaikuttavuustiedon ja kokemustiedon roolit luontolähtöisen toiminnan kehittämisessä](#) antaa hyvän kokonaiskuvan alan vaikuttavuuden arvioimisesta.
- Ammattilaisille suunnattu [TOIMIA-tietokanta \(terveysportti.fi\)](#) on myös hyödyllinen apuväline, jos on tarvetta miettiä uudenlaisia mittareita oman toiminnan arvioimiseen. TOIMIA-tietokannasta löytyy koottuna tietoa.

8 Lisää tietoa ja luettavaa eläinavusteisista interventioista

Tässä luvussa on listattuna tässä käsikirjassa käytettyjä lähteitä ja tarpeellista lisätietoa eri teemoista. Kirjallisuus on listattu aihealueittain, jotta lisätiedon äärelle on helpompi löytää. Monet artikkelista ja osa kirjoistakin on vapaasti verkossa ladattavissa. Näiden teosten kohdalta löytyy linkki. Lisäksi listattuna ovat linkit alan kansainvälisten ja kotimaisten yhdistysten verkkosivuille, jotka tarjoavat kohdennettua lisätietoa erilaisista eläinavusteisista interventioista.

8.1 Yleistä tietoa ja oppaita eläin- ja luontoavusteisuudesta

Hautamäki L, Ramadan F, Ranta P, Haapala E, Suomela-Markkanen T. [Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa](#). Helsinki: Kela, Työpapereita 140, 2018. Viitattu 9.6.2020.

Ikäheimo K, toim. Karvaterapia. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 2. painos. Helsinki: Solution Models House, 2015.

Kahilaniemi E. Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin. Tampere: Voimatassu, 2016.

Mattila-Rautiainen S, toim. Ratsastusterapia. Jyväskylä: PS-kustannus, 2000.

[Suomalainen Green Care. LuontoHoivan ja LuontoVoiman -laatutyökirja](#). Helsinki: Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Green Care Finland ry, 2018. Viitattu 9.12.2019.

Ylilauri M, Yli-Viikari A, toim. [Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen](#). Vaasa: Vaasan yliopisto, Levón-instituutin julkaisuja 143, 2019.

Winkle M, toim. Professional applications of animal assisted interventions. Dogwood doga. Createspace Independent Publishing Platform, 2013.

Winkle M, toim. Professional applications of animal assisted interventions. Blue dog book. Createspace Independent Publishing Platform, 2013.

Winkle M, McMaster M, toim. Professional applications of animal assisted interventions. Eva's favorites. Createspace Independent Publishing Platform, 2013.

8.2 Eläinavusteisia menetelmiä eri toimintaympäristöissä

Ervast L, Raukola-Lindblom M. Eläinavusteisuus osana puheterapiaa. Tutkittua tietoa ja kokemuksia. Puheterapeutti 2019; 1: 18–24.

Fagerström N. Hevosavusteinen psykoterapia ratkaisukeskeisessä viitekehyksessä. Julkaisussa: Ylilauri M, Yli-Viikari A. toim. [Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen](#). Vaasa: Vaasan yliopisto, Levón-instituutin julkaisuja 143, 2019. Viitattu 9.12.2019.

Fine AH, toim. Handbook on animal assisted therapy. 5. painos. San Diego, CA: Academic Press, 2019: 3–9.

Hyvätti N. Ohjat omiin käsiin. Hevonen lastensuojelun sosiaalityön tukena. Helsinki: Suomen ratsastajainliitto, 2009.

Kihlström-Lehtonen H, Säkkinen K. Koira-avusteinen työskentely Suomessa osana eläinavusteisia interventioita. Julkaisussa: Ylilauri M, Yli-Viikari A. toim. [Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen](#). Vaasa: Vaasan yliopisto, Levón-instituutin julkaisuja 143, 2019. Viitattu 20.9.2020.

Latvala-Sillmann P. Työparina koira. Koira sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan työssä. Helsinki: Sanasilta, 2018.

Lipponen M, Vehmasto E, toim. [Sosiaalipedagoginen hevostointa](#). Helsinki: Luonnonvarakeskus, 2019.

Mickelsson R. Equine-assisted social education as a co-intervention to prevent dropout by improving social skills and engagement in learning. Julkaisussa: Trotter KS, Baggerly JN, toim. Equine-assisted mental health interventions. Harnessing solutions to common problems. New York, NY: Routledge, 2018.

Mickelsson R. [Harnessing horses in social pedagogy. Equine-assisted social education in a school context](#). International Journal of Social Pedagogy 2018; 8 (4): 1–8. Doi 10.14324/111.444.ijsp.2019.v8.x.003. Viitattu 20.9.2020.

Palola L. Ratsastusterapian mahdollisuudet lasten ja nuorten psykososiaalisessa kuntoutuksessa. Julkaisussa: Ikäheimo K, toim. Karvaterapia. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. 2. painos. Helsinki: Solution Models House, 2015: 157–171.

Stewart LA, Chang CY, Parker LK, Grubbs N. [Animal-assisted therapy in counseling competencies \(pdf\)](#). Alexandria, VA: American Counseling Association, Animal-Assisted Therapy in Mental Health Interest Network, 2016. Viitattu 20.9.2020.

- Taulavuori T. Inhimillinen näkökulma toi koiran mukaan palliatiiviseen hoitoon vuodeosastolle. *Läketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 2020; 136 (5): 588–590.
- Vainio I, Pesonen H, Kontu E. Eläinavusteinen opetus, autismikirjo ja kommunikaatio. *Kuntoutus* 2018; 41 (3): 38–45.
- Vehmasto E. Luontoperustaisten hyvinvointipalveluiden kirjoa Euroopassa ja Suomessa. Julkaisussa: Ylilauri M, Yli-Viikari A. [Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen](#). Vaasa: Vaasan yliopisto, Levón-instituutin julkaisuja 143, 2019. Viitattu 5.12.2019.

8.3 Eläinavusteisten interventioiden vaikutukset ihmisessä

8.3.1 Stressin lievittäminen ja fysiologiset vaikutukset

- Beetz A, Uvnäs-Moberg K, Julius H, Kotrschal K. [Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions. The possible role of oxytocin](#). *Frontiers in Psychology* 2012; 9 (3): 234. Viitattu 20.9.2020.
- Delgado C, Toukonen M, Wheeler C. Effect of canine play interventions as a stress reduction strategy in college students. *Nurse Education* 2018; 43 (3): 149–153.
- Friedmann E, Katcher AH, Thomas SA, Lynch JJ, Messent PR. Social interaction and blood pressure. Influence of animal companions. *Journal of Nervous and Mental Disease* 1983; 171 (8): 461–465.
- Grajfoner D, Harte E, Potter LM, McGuigan N. [The effect of dog-assisted intervention on student well-being, mood, and anxiety](#). *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2017; 14 (5): 483. Viitattu 8.1.2020.
- Handlin L, Hydbring-Sandberg E, Nilsson A, Ejdebäck M, Jansson A, Uvnäs-Moberg K. [Shortterm interaction between dogs and their owners. Effects on osytocin, cortisol, insulin and heart rate. An exploratory study](#). *Anthrozoös* 2011; 24: 301–316. Viitattu 9.12.2019
- Menna LF, Santaniello A, Amato A ym. [Changes of oxytocin and serotonin values in dialysis patients after Animal Assisted Activities \(AAAs\) with a dog. A preliminary study](#). *Animals* 2019; 9 (8): 526. Viitattu 5.12.2019
- Polheber JP, Matchock RL. [The presence of a dog attenuates cortisol and heart rate in the Trier Social Stress Test compared to human friends](#). *Journal of Behaviour Medicine* 2014; 37 (5): 860–867. Viitattu 5.12.2019.
- Rodrigueza KE, Bryceb CI, Grangerc DA, O’Haire ME. The effect of a service dog on salivary cortisol awakening response in a military population with posttraumatic stress disorder (PTSD). *Psychoneuroendocrinology* 2018; 98: 202–210.
- Viau R, Arsenault-Lapierre G, Fecteau S, Champagne N, Walker CD, Lupien S. Effect of service dogs on salivary cortisol secretion in autistic children. *Psychoneuroendocrinology* 2010; 35 (8): 1187–1193.

8.3.2 Muut vaikutukset erilaisissa asiakasryhmissä

- Ambrosi C, Zaiontz C, Peragine G, Sarchi S, Bona F. Randomized controlled study on the effectiveness of animal-assisted therapy on depression, anxiety, and illness perception in institutionalized elderly. *Psychogeriatrics* 2019; 19 (1): 55–64. doi: 10.1111/psyg.12367.
- Bernabei V, De Ronchi D, La Ferla T ym. Animal-assisted interventions for elderly patients affected by dementia or psychiatric disorders. A review. *Journal of Psychiatric Research* 2013; 47 (6): 762–773.

- Branson SM, Boss L, Padhye NS, Trötscher T, Ward A. Effects of animal-assisted activities on biobehavioral stress responses in hospitalized children. A randomized controlled study. *Journal of Pediatric Nursing* 2017; 36: 84–91.
- Calvo P, Fortuny JR, Guzmán S ym. Animal assisted therapy (AAT) program as a useful adjunct conventional psychosocial rehabilitation for patients with schizophrenia. Results of a small-scale randomized controlled trial. *Frontiers in Psychology* 2016; 7: 631.
- Crossman MK. Effects of interactions with animals on human psychological distress. *Journal of Clinical Psychology* 2017; 73 (7): 761–784
- Germone MM, Gabriels RL, Guérin NA, Pan Z, Banks T, O’Haire ME. Animal-assisted activity improves social behaviors in psychiatrically hospitalized youth with autism. *Autism* 2019; 23 (7): 1740–1751. doi: 10.1177/1362361319827411.
- Gocheva V, Hund-Georgiadis M, Hediger K. [Effects of animal-assisted therapy on concentration and attention span in patients with acquired brain injury. A randomized controlled trial.](#) *Neuropsychology* 2017; 32 (1): 54–64. Viitattu 9.12.2019.
- Hall SS, Gee NR, Mills DS. [Children reading to dogs. A systematic review of the literature.](#) *PLoS ONE* 2016; 11 (2): e0149759. Viitattu 8.1.2020.
- Hu M, Zhang P, Leng M, Li C, Chen L. Animal-assisted intervention for individuals with cognitive impairment. A meta-analysis of randomized controlled trials and quasi-randomized controlled trials. *Psychiatry Research* 2018; 260: 418–427. doi: 10.1016/j.psychres.2017.12.016.
- Jones MG, Rice SM, Cotton SM. [Incorporating animal assisted therapy in mental health treatments for adolescents. A systematic review of canine assisted psychotherapy.](#) *Plos one* 2019; P.3/27. Viitattu 10.12.2019.
- Majić T, Gutzmann H, Heinz A, Lang UE, Rapp MA. Animal-assisted therapy and agitation and depression in nursing home residents with dementia. A matched case–control trial. *The American Journal of Geriatric Psychiatry* 2013; 21 (11): 1052–1059.
- Maujean A, Pepping CA, Kendall E. A systematic review of randomized controlled trials of animal-assisted therapy on psychosocial outcomes. *Anthrozoös* 2015; 28 (1): 23–36.
- Mims D, Waddell R. Animal Assisted Therapy and Trauma Survivors. *Journal of Evidence-Informed Social Work* 2016; 13 (5): 452–457.
- Nurenberg JR, Schleifer SJ, Shaffer TM ym. [Animal-assisted therapy with chronic psychiatric inpatients. Equine-assisted psychotherapy and aggressive behavior.](#) *Psychiatric Services* 2015; 66 (1): 80–86. Viitattu 20.9.2020.
- O’Haire ME. Animal-assisted intervention for autism spectrum disorder. A systematic literature review. *Journal of autism and Developmental Disorders* 2013; 43 (7): 1606–1622.
- O’Haire ME, Guérina NA, Kirkham AC. [Animal-Assisted Intervention for trauma. A systematic literature review.](#) *Frontiers in Psychology* 2015; 6: 11–21. Viitattu 8.1.2020.
- Olsen C, Pedersen I, Bergland A, Enders-Slegers MJ, Patil G, Ihlebaek C. Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive impairment or dementia. A cluster randomized controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry* 2016; 31 (12): 1312–1321.
- Romaniuk M, Evans J, Kidd C. [Evaluation of an equine-assisted therapy program for veterans who identify as ‘wounded, injured or ill’ and their partners.](#) *PLoS ONE* 2018; 13 (9): e0203943. Viitattu 10.10.2020.

- Schuck SE, Emmerson NA, Fine AH, Lakes KD. Canine-assisted therapy for children with ADHD. Preliminary findings from the positive assertive cooperative kids study. *Journal of Attention Disorders* 2015; 19 (2): 125–137.
- Stefanini MC, Martino A, Allori P, Galeotti F, Tani F. The use of animal-assisted therapy in adolescents with acute mental disorders. A randomized controlled study. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2015; 21 (1): 42–46.
- Stergiou A, Tzoufi M, Ntzani E, Varvarousis D, Beris A, Ploumis A. Therapeutic effects of horseback riding interventions. A systematic review and meta-analysis. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation* 2017; 96 (10): 717–725.
- Virués-Ortega J, Pastor-Barriuso R, Castellote JM, Población A, de Pedro-Cuesta J. Effect of animal-assisted therapy on the psychological and functional status of elderly populations and patients with psychiatric disorders. A meta-analysis. *Health Psychology Review* 2012; 6 (2): 197–221.
- Waite T C, Hamilton L, O'Brien W. A meta-analysis of animal assisted interventions targeting pain, anxiety and distress in medical settings. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2018; 33: 49–55.

8.4 Eläimen hyvinvointi ja koulutus

- Fine AH, Beck AM. Understanding our kinship with animals. Input for health care professionals interested in the human–animal bond. Julkaisussa: Fine A, toim. *Handbook on animal assisted therapy*. 4. painos. San Diego, CA: Academic Press, 2015: 3–9.
- [Five freedoms](#). Farm animal welfare council. Päivitetty 16.5.2009. Viitattu 14.1.2020.
- Glenk LM. [Current perspectives on therapy dog welfare in animal-assisted interventions](#). *Animals (Basel)* 2017; 7 (2): 7. Viitattu 8.1.2020.
- King C, Watters J, Mungre S. Effect of a time-out session with working animal assisted therapy dogs. *Journal of Veterinary Behaviour – Clinical Application and Research* 2011; 6: 232–238.
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä. [Polku kasvatus- ja kuntoutuskoiraksi](#). Helsinki: Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Viitattu 9.12.2019.
- [Koiria-ihminen-koira -sanakirja](#). Helsinki: SEY. Viitattu 9.12.2019.
- Nawarecka-Piątek M, Smorzewska-Kiljan A, Olsen C, Sandstedt L, Enders MJ, de Winkel T. [Dogs in animal-assisted therapy and education. A Handbook for professionals and dog handlers \(pdf\)](#). Warszawa: Stowarzyszenie Zwierzęta Ludziom, 2019. Viitattu 8.1.2020.
- Pet Partners. [How and why do animal-assisted interventions work? Seven theories that explain the process of the practice](#). Pet Partners, Blogijulkaisu, 30.9.2019. Viitattu 9.12.2019.
- Telkänranta H. Millaista on olla eläin? Helsinki: SKS, 2015.
- Tiira K. Koirien käyttäytyminen ja persoonallisuus. Helsinki: Tammi, 2019.
- Tiira K. [Resilience in dogs? Lessons from other species](#). *Veterinary Medicine: Research and Reports* 2019; 10 (159): 159–168. Viitattu 10.10.2020.

8.5 Eläinavusteisen intervention suunnitelmallisuus, omavalvonta ja vaikuttavuuden arvioiminen

Hirvonen J, Uosukainen L. Luonnon hyvinvointivaikutusten mittaaminen Hoivafarmi-hankkeessa. Julkaisussa:

Haapala A, toim. Kestävää hyvinvointia kehittämässä. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, Vapaamuotoisia julkaisuja – Free-form Publications D65, 2015: 140–145.

[Hyvinvointi webinaarit](#). HyvinVoi-koordinaatio, Salla Tykkyläinen, 2019. Viitattu 9.12.2019.

Ilmarinen K, Salonen K. [Tavoitteellisuus Green Care -toiminnassa. Laatulautakunnan terveisiä](#). Blogijulkaisu. Green Care Finland ry, 23.10.2019. Viitattu 31.10.2019.

Lipponen M. [Luonto- tai eläinavusteisen palvelun asema julkisen sektorin palvelutarjonnassa](#). Blogijulkaisu. Green Care Finland ry, 3.10.2019. Viitattu 20.9.2020.

Luiro M, Peura E, Timonen M, Uutela A. [Vastuut ja vakuutukset eläinavusteisessa hyvinvointipalvelua edistävissä Lapin AMK:n hankkeissa](#). Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu, 2017. Viitattu 20.9.2020.

Välilä L. [Eläinavusteista työskentelyä hyvinvointipalveluihin](#). Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu, Lumen 1, 2017. Viitattu 20.9.2020.

Yli-Viikari A. Tutkimuksellisen vaikuttavuustiedon ja ammatillisen kokemustiedon roolit luontolähtöisen toiminnan kehittämisessä. Julkaisussa: Ylilauri M, Yli-Viikari A. [Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen](#). Vaasa: Vaasan yliopisto, Levón-instituutin julkaisuja 143, 2019. Viitattu 5.12.2019.

8.6 Järjestöjen standardeja ja eettisiä ohjeita

AAII. [Standards of practice](#). Animal Assisted Intervention International, 2011. Revised 28.1.2019. Viitattu 30.11.2019.

AHA, Inc. [Terminology guidelines \(pdf\)](#). American Hippotherapy Association, Inc., 21/2018. Viitattu 5.12.2019.

American Veterinary Medical Association (AVMA). [Guidelines for animal-assisted activity, animal-assisted therapy and resident animal programs \(pdf\)](#). AVMA, 1999. Päivitetty 4/2011. Viitattu 9.12.2019.

CBEIP. [Code of ethics](#). Certification Board for Equine Interaction Professionals, 2017. Viitattu 9.12.2019

ESAAT (European Society for Animal Assisted Therapy). [Principles for animal-assisted work with domestic animals and pets \(pdf\)](#). ESAAT, 2010. Viitattu 9.12.2019.

ESAAT (European Society for Animal Assisted Therapy). [The European Society for Animal-Assisted Therapy \(ESAAT\) guidelines on quality assurance in animal-assisted therapy \(pdf\)](#). ESAAT, 2012. Viitattu 9.12.2019.

HETI. [The Federation of Horses in Education & Therapy International](#). Viitattu 5.12.2019.

IAHAIO. White paper 2014, updated for 2018. [The IAHAIO definitions for animal assisted intervention and guidelines for wellness of animals involved in AAI \(pdf\)](#). IAHAIO, 2014. Revised 2018. Viitattu 5.11.2019.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. [Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattieettiset ohjeet](#). Viitattu 30.11.2019.

Path Intl. EAAT definitions. [Learn about EAAT](#). The Professional Association of Therapeutic Horsemanship International. Viitattu 5.12.2019.

Pet Partners. [Terminology. Industry terms](#). Pet Partners. Viitattu 9.11.2019.

Suomen eläintenkouluttajat ry. [Suomen eläintenkouluttajat ry:n eettiset säännöt](#). Viitattu 30.11.2019.

8.7 Alan yhdistykset

8.7.1 Kansainväliset kattojärjestöt

- [The International Association of Human-Animal Interaction Organizations \(IAHAIO\) \(iahaio.org\)](http://iahaio.org)
- [European Society for Animal Assisted Therapy \(ESAAT\) \(en.esaat.org\)](http://en.esaat.org)
- [The International Society for Anthrozoology \(ISAZ\) \(isaz.net\)](http://isaz.net)
- [Pet Partners \(entinen Delta Society\) \(petpartners.org\)](http://petpartners.org)
- [Animal Assisted Intervention International \(AAII\) \(aaa-int.org\)](http://aaa-int.org)
- [Federation of Horses in Education and Therapy International \(HETI\) \(hetifederation.org\)](http://hetifederation.org)
- [The Professional Association of Therapeutic Horsemanship International \(PATH Intl.\) \(parhintl.org\)](http://parhintl.org)

8.7.2 Suomessa toimivat järjestöt

- [Anima ry \(animary.fi\)](http://animary.fi)
- [Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry \(kasvatus-kuntoutuskoirat.fi\)](http://kasvatus-kuntoutuskoirat.fi)
- [Suomen Karva-kaverit ry \(suomenkarvakaverit.fi\)](http://suomenkarvakaverit.fi)
- [Suomen Sveitsinpaimenkoira ry \(sennenkoirat.net\)](http://sennenkoirat.net)
- [Kennelliiton Kaverikoirat \(kennelliitto.fi\)](http://kennelliitonkaverikoirat.fi)
- [Suomen Ratsastusterapeutit ry \(suomenratsastusterapeutit.fi\)](http://suomenratsastusterapeutit.fi)
- [Suomen ratsastajainliitto \(ratsastus.fi\)](http://ratsastus.fi)
- [Sosiaalipedagoginen hevösyhdistys \(hevostoiminta.net\)](http://hevostoiminta.net)
- [Hippolis ry \(hippolis.fi\)](http://hippolis.fi)

9 Eläinavusteisen intervention itsearvioinnin lomakemallit

9.1 MALLI: Itsearvioinnin päiväkirja eläinavusteisille interventioidille

Tämän yksinkertaisen taulukkomallin voi kopioida itselleen ja pitää sen avulla päiväkirjaa jokaisen asiakkaan erillisistä sessioista tai vapaaehtoistoimijan käynneistä.

Lomakemalli. Itsearvioinnin päiväkirja.

Asiakkaan nimi:

Päivämäärä, paikka, ohjaaja, eläin	Mitä tehty (lyhyesti)	Riskitilanteet (läheltä piti -tilanteet, vaaratilanteet, onnettomuudet)	Erytishuomioita päivän sessiosta

9.2 MALLI: Eläinavusteisen intervention prosessikuvaus

Ohje prosessikuvauslomakkeen täyttöön

Yksilö- tai ryhmämuotoinen toiminta: mikäli sessio toteutettiin ryhmässä, merkitse ryhmän koko ja laita yhteen ryhmän jäsenten päiväkirjalomakkeet. Näin voit tarkastella yksittäistä sessiota eri yksilöiden näkökulmasta ja pohtia mahdollisten ryhmän sisäisten erojen syitä. Miksi esimerkiksi jollekin tietty harjoitus näytti olevan hyödyllisempää kuin toiselle?

Toteuttajat ja heidän ammattinimikkeensä sekä rooli sessiossa: millaista osaamista tarvitaan onnistuneen session toteuttamiseen. Kirjaamalla nämä ylös saadaan näkyväksi kunkin ammattilaisen rooli osana toimintaa.

Session jakaminen harjoituksiin ja niiden tavoitteiden selkeyttäminen: näiden tarkastelun tarkoituksena on selkeyttää toiminnan sisältöä ja sitoa session osa-alueet osaksi toiminnan tavoitteita. Toiminnan jatkuva tarkastelu ja täsmällinen analysointi auttavat kehittämään prosesseja ja miettimään session eri osa-alueiden merkityksiä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Jos kukin kerta on samanlainen, tarvitsee sessiokohtaiseen päiväkirjaan vain kirjata session sisältö kerran ja täydentää eri kertoja lisähuomioilla esimerkiksi harjoitukseen liittyvistä havainnoista tai puutteista ja ongelmista.

Huomiot ja havainnot sessioon ja sen eri osapuoliin liittyen: kirjaa yleisiä havaintoja sessiosta sekä sen eri osapuolista. Miten sessio sujui eri osapuolten näkökulmasta. Tähän voit myös kirjata ajatuksiasi ja tulkintojasi taustoista ja mahdollisista taustasyistä. Mikäli esimerkiksi eläimellä näytti olevan huonompi päivä ja tiedät, että taustalla saattoi olla jokin tietty syy niin kirjaa se ylös, kun asiat ovat tuoreessa muistissa. Session kaikkien osapuolten toiminnasta voi löytyä toistuvia kuvioita, joita voi hyödyntää toiminnan kehittämisessä. Onko tiettyinä viikonpäivinä haastavampaa kuin toisina? Ehkä toimintaa voisi muokata niin ettei kyseisenä päivänä tehdäkään asiakastyötä. Ehkä päivän viimeiset tunnit ovat eläimelle haastavia. Silloin voi miettiä onko syynä eläimen liian pitkät työpäivät. Tällaiset asiat tulevat parhaiten näkyviin, kun asiat kirjaa ylös ja tarkastelee toimintaa jälkikäteen muistiinpanojen kautta laajempaa kokonaisuutena.

Ideat harjoitusten kehittämiseen: tähän voi kirjata laajemmin ideoita, miten jotain harjoitusta voisi kehittää toimivammaksi. Laajemmat ideat syntyvät usein sitten kun on kirjannut kaavakkeen aiempaan kohtaan huomioita harjoituksiin liittyen ja siten havainnut parannus tarpeita niihin liittyen.

Ideat toiminnan kehittämiseksi: tähän kohtaan voi kirjata laajempia ajatuksia toiminnan kokonaisuuden kehittämiseksi. Kaavakkeeseen voi kerätä alustavia ajatuksia, joita voi hyödyntää kun toimintaa kehitetään ja suunnitellaan organisaation tasolla.

Lomakemalli. Sessiokohtainen prosessikuvaus. Yksilötoiminta Ryhmätoiminta

Ryhmän koko: _____

Toteuttajat (ammattinimikkeet)	Rooli session aikana

	Sessio voidaan jakaa seuraaviin harjoituksiin:	Harjoituksella tavoitellaan:	Tavoite toteutui? (Kyllä / Ei)	Harjoitukseen liittyvät lisähuomiot:
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

Huomiot ja havainnot sessioon ja sen eri osapuoliin liittyen

Yleiset huomiot sessiosta ja sen kulusta

Ohjaajat

Eläin / eläimet

Asiakas / asiakkaat

Ideat harjoitusten kehittämiseen

Ideat toiminnan kehittämiseen
